

T.C
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE DİLSİZ KAVAL İCRACILARININ KAVAL EĞİTİMİNE
YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

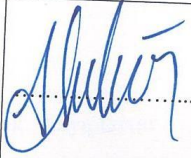
BayramKURT

Danışman

Prof. Dr. S. Cem ŞAKTANLI

VAN-2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

Bayram Kurt tarafından hazırlanan “ Türkiye’de Dilsiz Kaval İcracılarının Kaval Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Geleneksel Türk Müziği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Prof. Dr. Süleyman Cem ŞAKTANLI Van Yüzüncü yıl Üniversitesi Geleneksel Türk Müziği Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Başkan : Prof. Dr. Süleyman Cem ŞAKTANLI Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Geleneksel Türk Müziği ABD. Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Üye : Doç. Dr. Ahmet FEYZİ Erzurum Atatürk Üniversitesi Müzik Öğretmenliği ABD. Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Alkan AKINCI Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Geleneksel Türk Müziği ABD. Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Yedek Üye : Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Yedek Üye : Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	26/02/2019
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum.	
 Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)

(Öğrencinin Adı Soyadı)

BAYRAM KURT

(Tarih)

22.02.2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAYRAM KURT

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT 2019

TÜRKİYEDE DİLSİZ KAVAL İCRACILARININ KAVAL EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nın kurulmasından bu yana süregelen dilsiz kaval eğitimi günümüzde bazı yükseköğretim kurumlarına bağlı devlet konservatuarlarında devam etmektedir. Dilsiz kavalın 1976 yılında TRT Türk Halk Müziği korolarında kullanılmaya başlanması bu çalgının gelişim sürecine en önemli katkıyı sağladığı düşünülmektedir. 1980'li yıllarda Türk Müziği Devlet Konservatuvarının çalgı eğitimi bölümünde dilsiz kaval eğitiminin başlaması ise gelişimi tamamen hızlandırmıştır.

Dilsiz kaval eğitimi alacak kişinin ilk olarak bu çalgının tarihini bilmesi gerekir. Daha sonra sırasıyla tutuş ses çıkarma kısmına geçmeli, bu süreçte doğru yönlendirilmeli ve doğru bir çalışma programı yardımıyla çalışmalıdır. Öğrencinin çalışacağı etütler kondisyon arttırıcı özellikte olmalı ve aynı zamanda makamsal içeriğe de sahip olması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmada uzmanlardan alınan bilgilerden yola çıkılarak dilsiz kavalda, eğitim süresi boyunca öğrenciyle ne tür çalışmalar yapılması gerektiği, öğrencinin öğrenmedeki eksikliğini tamamlaması için nasıl bir yol izlenmesi gerektiği ve başlangıç düzeyi etütlerinden başlayarak ne tür eserlerle devam edebileceği konusunda bir takım bilgiler sunulmaktadır. Ayrıca kaval hakkında temel ve tarihi bilgiler sunulmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda uygun bir eğitim modeli hedeflenmektedir. Sunulan bilgiler alanında uzman kişilerle yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilerden yola çıkılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dilsiz Kaval, Uzman, Dilsiz kaval eğitimi

Sayfa Adedi: 95

Tez Danışmanı: Prof. Dr. S. Cem ŞAKTANLI

MASTER THESIS
BAYRAM KURT
VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
FEBRUARY 2019
INVESTIGATION OF KAVAL PERFORMERS OPINIONS ON KAVAL
TRAINING IN TURKEY

ABSTRACT

Since the foundation of the Turkish Music State Conservatory, the kaval training has been continuing at the state conservatories of some higher education institutions. It is thought that the use of kaval in TRT Turkish Folk Music choirs in 1976 provided the most important contribution to the development process of this instrument. In the 1980s, the beginning of the training of kaval at the Turkish Music State Conservatory department, accelerated the development completely.

The person who will receive an kaval training should first know the history of this instrument. Then, in turn, student must move to the grip and sound extraction section, be directed in this process and work with the help of an accurate study program. It is thought that the etudes in which the student will work should be condition-enhancing and should have a content at the same time.

In this study, some information is given about what kind of studies should be done with the student during the kaval education period, what kind of way should be followed for the student to complete the deficiency and which songs should be trained from the start of beginning level studies. In addition, basic and historical information about the kaval has been tried to be presented. As a result of the study, an appropriate training model is targeted. The findings presented are based on information obtained from interviews with experts in the field.

Keywords: kaval, experts, kaval education

Number of Pages: 95

Advisor: Prof. Dr. S. Cem ŞAKTANLI

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	X
ÖNSÖZ.....	XI
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Materyal	4
1.6. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM	
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1 Kaval, Tanımı ve Tarihi	5
2.2. Tarih Boyunca Kavalın Kullanıldığı Bazı Bölgeler.....	8
2.2.1. Eski Akdeniz Uygarlıklarında Kaval	8
2.2.2. Eski Anadolu Uygarlıklarında Kaval	11
2.2.3. 17. Yüzyıl'da Osmanlı'da Kaval.....	12
2.3. Kaval Ailesi Çalgıları İçin Kullanılan Diğer İsim ve Terimler	13
2.4. Dilli Kaval ve Dilsiz Kaval	13
2.4.1.Dilli Kavallar.....	14
2.4.1.1. Diatonik Perde Yapılı Dilli Kavallar	15

2.4.1.2. Kromatik Perde Yapılı Dilli Kavallar	16
2.4.2. Dilsiz Kavallar	16
2.4.2.1. Diatonik Perde Yapılı Dilsiz Kavallar	17
2.4.2.2. Kromatik Perde Yapılı Dilsiz Kavallar	17
2.5. Kaval Havaları	17
2.5.1. Anadolu’da Rastlanan Kaval Havaları.....	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. YÖNTEM.....	19
3.1. Araştırmanın Modeli	20
3.2. Verilerin Analizi.....	21
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. BULGULAR VE YORUM.....	21
4.1. Birinci Alt Probleme yönelik Bulgular	22
4.1.1.Dilsiz Kavalda Standart Yapım Problemi	22
4.1.2. Dilsiz Kaval Ölçüleri.....	22
4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	24
4.2.1. Dilsiz Kaval Eğitim Süreci ve Uzman Görüşleri	24
4.2.2. Dilsiz Kaval Eğitimine Başlama Yaşı.....	24
4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular	25
4.3.1. Dilsiz Kaval Eğitimine Yeni Başlayan Bir Öğrencinin Eğitim Süreci	25
4.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular	26
4.4.1. Dilsiz Kavalda Oturuş, Tutuş ve Üfleme	26
4.4.2. Oturuş ve Tutuş tekniği.....	26
4.4.3. Üfleme Tekniği	33
4.4.3. Dilsiz Kavalda Temel Çalma Pozisyonları	36
4.4.3.1. Dilsiz Kavalda Birinci Pozisyon	37

4.4.3.2. Dilsiz Kavalda İkinci Pozisyon	39
4.5.1. Dilsiz Kaval Eğitiminde Karşılaşılan Problemler	51
4.6. Altıncı Alt Problemlere Yönelik Bulgular	52
4.6.1. Kaval Eğitiminde Öğrencinin Günlük Çalışma Süresi	52
4.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	53
4.7.1. Kaval Eğitiminde Öğrencinin Eğitimini ve Öğrenimini Yavaşlatacak Durumlar	53
4.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	54
4.8.1. Güzel Sanatlar Liselerinde Dilsiz Kaval Eğitimi	54
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular	55
4.9.1. Dilsiz Kavala Yeni Başlayanlar İçin Etütler ve Orta Seviyede Kaval İle Çalınabilecek Örnek Eserler	55
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
KAYNAKLAR.....	89
TABLolar DİZİNİ	92
RESİMLER DİZİNİ.....	91
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	92
ALİŞTİRMALAR DİZİNİ.....	93
ÖRNEK ESERLER DİZİNİ.....	93
EKLER.....	95
ÖZGEÇMİŞ	
ORJİNALLİK RAPORU	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TRT: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

VB: Ve Benzeri

THM: Türk Halk Müziği

CM: Santimetre

MM: Milimetre

ÖNSÖZ

Dilsiz kaval Anadolu topraklarında yüzyıllardır kullanılmaktadır. Bazı eğitim kurumlarında bu çalgının eğitimi uzun yıllardan beri devam etmektedir. Kaval eğitimi alan öğrencilerin eğitim süresinde ortaya çıkan bir takım problemlerin var olduğu gözlemlenmiştir ve bu konu ile ilgili herhangi bir araştırmanın yapılmamıştır. Bu araştırmanın dilsiz kaval eğitiminde öğrencinin yaşadığı problemler ve bu problemlerin çözümüne yönelik ilk çalışma olması heyecanımı arttırmıştır.

Tez çalışmamın araştırma ve yazımının gerçekleşmesinde büyük katkıları bulunan danışmanım, çok kıymetli hocam Prof. Dr. S. Cem Şaktanlı, tez jüriliği yapan çok değerli hocalarım Prof. Dr. S. Cem Şaktanlı, Doç. Dr. Ahmet Feyzi, ve Dr. Öğr. Üyesi Alkan Akıncı'ya ayrıca çalışma yapılırken görüşmeler sırasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım başta Prof. Dr. Cengiz Şengül'e, Doç. Cihan Yurtçu ve Öğr. Gör. Ali Bedel, Öğr. Gör. Fahri Çepik, Öğr. Gör. Barış Yaşayancan, Dr. Serdar Kastelli ve Fedai Tekşahin'e son olarak da maddi ve manevi yardımlarını hiçbir şekilde esirgemeyen kıymetli aileme teşekkürlerimi sunarım.

Bilgi paylaştıkça çoğalır ilkesine dayanarak çıkmış olduğum bu yolda, önemli kaynaklar ile kıymetli kaval icracılar ve aynı zamanda akademisyenlerden edindiğim çok değerli bilgileri sizlerle paylaşıyor olmaktan büyük gurur ve onur duyuyorum.

BAYRAM KURT

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Lisans eğitiminde ve özegen müzik eğitim merkezlerinde kaval eğitimi varlığını sürdürmektedir. Temelde dilli ve dilsiz kaval olarak ikiye ayrılmaktadır. Günümüzde ağırlıklı olarak kullanılan kaval türü dilsiz kavaldır. Ağırlıklı olarak kullanılmasının sebebi ise her müzik türüne elverişli bir yapısının olmasıdır. Dilsiz kaval eğitime başlarken ilk adım olarak eğitmen öğrenciden ses çıkarma çalışması yapmasını istemektedir. Bunu takiben öğrenci ses çıkarma işlemiyle ilgilenir ve eğitmen tarafından verilmesi gereken temel bilgi olan kavalın tanımı, tarihi, perde yapısı vb. gibi bazı bilgiler göz ardı edilebilmektedir. Bu durumun eğitim sonunda eksik bir öğrenme problemini ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Ayrıca kaval eğitime başlama yaşı ve temel bazı pozisyonlar, herkes tarafından farklı bilinmekte ve farklı yorumlanmaktadır. Bu durum ilgili çalgının eğitim ve öğretim sürecinde problemlere neden olmaktadır. Bu eğitim sürecinin ve öğrencideki sorunların, eğitmenin doğru yönlendirmeleriyle düzelebileceği düşünülmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Dilsiz kaval eğitim süreci nasıl olmalıdır?

1.1.2. Alt Problemler

1. Dilsiz kaval ölçüleri sabit midir?
2. Dilsiz kaval eğitime ne zaman başlanmalıdır?
3. Dilsiz kavala yeni başlayan bir öğrencinin eğitim süreci nasıl olmalıdır?
4. Dilsiz kaval eğitiminde duruş, tutuş ve üfleme pozisyonu nasıl olmalıdır?
5. Dilsiz kaval eğitiminde karşılaşılan problemler nelerdir?
6. Dilsiz kaval eğitiminde öğrencinin günlük çalışma süre sınırı olmalı mıdır?
7. Kaval Eğitiminde Öğrencinin Eğitimini ve Öğrenimini Yavaşlatacak Durumlar nelerdir?

8. Güzel sanatlar liselerinde dilsiz kaval eēitiminin olmaması ne tür sonuçları ortaya çıkarmaktadır?

9. Dilsiz kaval eēitiminde baraj eserler var mıdır? Seviyeye göre eserler nelerdir?

1.2.Araştırmanın Amacı

Günümüzde birçok Yksekēretim kurumlarındaki konservatuarlarda ve müzik eēitimi veren özengen müzik eēitim merkezlerinde dilsiz kaval eēitimi verilmektedir. Çalışmanın temel amacı bu kurumlarda eēitim veren akademisyen ve eēitmenlerin eēitim süresince nasıl bir yol izlediklerini, ērencilere verilen etüt ve eserlerin zorluk derecelerini, hangi dönemde hangi etüt ve eserleri çalıştıklarını gözlemleyerek var olan eēitim standardını tespit etmek, eēitimin kesintiye uēramaması için alınması gereken önlemleri saptamaktır.

Çalışmanın diēer amacı dilsiz kaval eēitimi veren uzman eēitmenlerden alınan bilgiler doērultusunda kaval ve kaval eēitimi hakkında bilgi sunmak, kavalda tutuş, ses çıkarma ve oturma pozisyonları hakkında var olan tartışmalara açıklık getirmektir.

Genel olarak bu çalışmada, dilsiz kaval ile ilgili genel bilgi aktarma, eēitim süreci, kavalın gelişimine katkı saēlamak ve eēitim sürecinde ērencinin kaval icrasındaki gelişimini engelleyen faktörleri tespit etme hedeflenmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Geçmişten günümüze birçok farklı şekil ve perde yapıları ile gelen dilsiz kaval, toplumsal, bireysel ve dolayısıyla artistik yaşamın özellikle teknolojiyle değişime uğraması sonucu hak ettiği değere ulaşamamıştır. Son zamanlarda bazı iyi icracıların göstermiş oldukları performanslar sayesinde ilginin az da olsa artmış olduğu gözükmemektedir. Her ne kadar dilsiz kavala olan ilgi olumlu yönde biraz değişmiş de olsa dilsiz kavalın tanıtımının daha iyi yapılarak yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Bu araştırmanın içerisinde yer alan en önemli nokta dilsiz kaval eğitimi veren profesyonel icracıların geneli arasında standarda yakın bir eğitimin olup olmadığının incelenmesi ve kaval eğitiminin yaygınlaşması için yapılması gerekenlerin belirlenmesidir. Bunun dışında önem arz eden diğer noktalar ise eğitim süresi boyunca öğrenci ile yakından ilgidir. Eğer öğrenci nefes problemi, ses çıkarma veya kaval icrası sırasında gerekli hakimiyeti sağlayamama problemi yaşıyorsa, eğitmenin belirlenen sorunlara yönelik öğrenci ile birebir çalışma yapması gerektiği düşünülmektedir. Kaval eğitiminin, bu çalışmanın sonuçlarına göre geliştirilmesi, düzenlenmesi ve belli bir probleme dayandırılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma sonucunda eğitmenler arasındaki eğitim farklılıkları ve izledikleri yollar ortaya çıkarılıp genel bir öğretim müfredatı fikri ortaya konacak ve dilsiz kavalın gelişimine katkı sağlanacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma, Türkiye’de dilsiz kavalın gelişimine katkıda bulunan akademisyenler ile Kültür ve Turizm Bakanlığı kaval sanatçılarının görüşleriyle sınırlandırılmıştır. Bunun yanında dilsiz kaval ile ilgili yapılan yüksek lisans tezleri ve sanatta yeterlilik tezlerinden faydalanılmıştır.

Görüşme yapılan kişiler, Prof. Dr. Cengiz Şengül, Doç. Cihan Yurtçu, Sinan Çelik, Öğr. Gör. Fahri Çepik, Mustafa Eke, Öğr. Gör. Ali Bedel, Öğr. Gör. Barış Yaşayan, Dr. Serdar Kastelli ve Fedai Tekşahin ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Materyal

Uzmanlarla yapılan görüşme Multi medya cihazlarla kayıt altına alınmıştır. Konuya ilişkin Literatür çalışması, sanatta yeterlilik tezleri ve interaktif yayınlar taranmıştır. Ayrıca birebir görüşme yapılamayan uzmanlarla elektronik posta yolu ile bilgi alınmıştır.

1.6. Tanımlar

Kaval : Kavalın tarihi, insanlığın varoluşu kadar eskilere dayandırılmaktadır (Tarlabaşı, 1990). Fakat kesin bir tarih hala bilinmemektedir. Kaval kelimesinin içi delik ve boş şey anlamına gelen “ kav” dan türediği düşünülmektedir. (Gazimihal, 1975: 39)

Cin ve şeytan deliği : Perdeler arasındaki ses uyumunu sağlamak için açılan deliklerdir. Bu perde sayıları iki veya dört adet olabilmektedir.

Dilli kaval : Bu tip kavalların dil yapısı, kavalın tepesinden içeriye yerleştirilen, bir tarafı hava üfleme kanalı olacak şekilde 1-2 mm yontularak düzleştirilmiş bir tahta silindir tıkaç –iç damak ya da mil (Tarlabaşı, 1991) ve bu tıkaçın hava kanalı tarafında, kavalın gövdesi üzerine açılmış hava penceresinden oluşmaktadır. “Genellikle Doğu ve Güneydoğu bölgesinde hava penceresinin önünde, dilin de üstte olduğu (blok flüt’e benzer) çapraz kesilmiş dil şekli yaygındır. Diğer bölgelerimizde ise hava penceresinin kaval gövdesinin arkasında, dilin de arkada olduğu, düz kesilmiş dil şekli yaygındır. Boyları 30-90 cm arasında değişmektedir”. (Yurtçu, 2006)

Diyatonik dizi : Tonalite kurallarına göre oluşturulmuş, bir dizinin ana seslerinin art arda sıralanması ile elde edilen dizi. (do, re, mi, fa, sol, la, si, do)

Kromatik dizi : Yedi ana, beş ara sesin toplamında oluşan on iki seslik dizidir.

Diyafram: Diyafram, göğüs kafesimizin altında, kubbe şeklinde duran bir kastır. Ağız ya da burun yoluyla alınan bir nefesi kontrollü bir şekilde göndererek aldığımız nefes diyafram nefesidir.

Horlatma: Bir oktav aralığında bulunan seslerin, üfleme şiddetine göre bazen sekizli ve beşli aralıkta bazen de tek ses olarak çene kaslarının da yardımı ile en kalın halde duyurulmasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kaval, Tanımı ve Tarihi

Türkiye’de halk müziği alanında nefesli çalgı olarak genelde kaval, mey, zurna ve sipsi gibi çalgılar kullanılmaktadır. Yapısal bakımdan kaval birçok farklı türüyle karşımıza çıkmaktadır. Kamışsız, dilli veya dilsiz halk çalgılarını kapsamaktadır.

Yani temel özellikleri aynı olan, üfleme biçimi, perde yapısı gibi farklılıklar gösteren birden fazla dilli ve dilsiz nefesli grubunun genel adıdır. Kamış ağızlıklı olmasına rağmen bir istisna olan ‘Çifte kaval’ı da kaval ailesi içerisinde değerlendirmek gerekir çünkü her ne kadar kamışlı olsa da halk arasında “Kaval” olarak adlandırılmaktadır (Yurtçu, 2006: 8).

Halk Terminolojisi esas alındığında bu çalgıda kaval ailesi içerisine alınabilir.

“Dil” kelimesi kavalın ağız kısmına yerleştirilen, gövdeyle bütünleşmiş bir parçayı ifade eder. Bu parçanın olduğu kavallar dilli kaval olarak adlandırılmaktadır ve bu parça sesin doğrudan çıkmasını sağlamaktadır. Dilsiz kavallarda bu parça mevcut değildir. Dilli kaval ile dilsiz kavalı fiziksel olarak birbirinden ayıran en belirgin fark “Dil” diye adlandırılan bu parçadır. Günümüzde müzik eğitimi veren kurumlarda ve çeşitli müzik topluluklarında tercih edilen kaval türü dilsiz kavaldır.

Dilsiz kaval Türkiye’de ve Balkan ülkelerinde, diğer kaval çeşitlerine göre hem eğitim alanında, hem de profesyonel alanlarda öne çıkmış bir çalgıdır. Bunun sebebi, öncelikle karakteristik ses rengi ve ses sahasının genişliğidir. Bunun yanı sıra kromatik perdeli oluşu, akort ve entonasyondaki dengeli yapısı, bu konularda icracıya verdiği geniş kullanım imkânları da bu çalgının eğitimde ve profesyonel müzik alanlarında önemsenmesine ve sevilmesine etken olan özelliklerdir(Yurtçu, 2006:45-46).

Dilsiz kavalın bu özellikleri neredeyse her yöreden birçok ezginin icra edilmesine olanak tanımaktadır. Ülkemizde dilsiz kaval ile ilgili yapılan çalışmaları, çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmaya yönelik bir araştırma bulunmamaktadır. Bunun yanında, dilsiz kavala dair bazı araştırmalar mevcuttur. Konuyla ilişkili, konuyu aydınlatıcı kaynakların özetleri şu şekildedir;

Fedai Tekşahin tarafından 2011 yılında yayınlanan “Dilsiz Kaval Metodu” adlı metot kitabı on iki bölümden oluşup çeşitli tekniklerin, gamların, alıştırma ve Türk Halk Müziğine ait örnek eserlerin öğretilmesi ve farklı müzik türlerinin ileri derecede icra edilebilmesi amacıyla yazılmıştır.

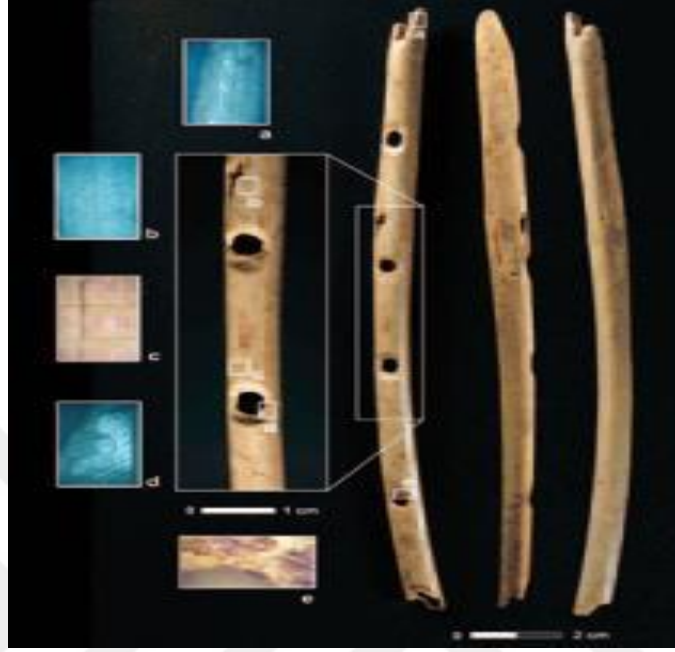
Kemal Akdemir, 2006 yılında Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yaptığı “Dört Yıllık Müzik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında ve Konservatuarlarda Dilsiz Çoban Kavalı Çalma Teknikleri ve Eğitim Müfredatı” konulu yüksek lisans tezinde, Mesleki Müzik Eğitimi veren kurumlar için bir kaval öğretim müfredatı oluşturmayı amaçlamıştır.

Cihan Yurtçu, 2006 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yaptığı “Bir Performans Aracı Olarak Kaval ve Teknik Gelişimi” başlıklı sanatta yeterlilik tezinde, kavalın tarihsel gelişimine yer vermiş olup, bunun yanı sıra kavalın icra boyutunda teknik gelişimini gibi bir takım problemleri ele almıştır.

Kavalın tarihi, insanlığın varoluşu kadar eskilere dayandırılmaktadır (Tarlabaşı, 1990 : 6). Fakat kesin bir tarih hala bilinmemektedir. Kaval kelimesinin içi delik ve boş şey anlamına gelen Kav’dan türediği düşünülmektedir. Kaval kelimesi Anadolu’da çobandüdüğü ya da kavalların tamamını içermektedir. Kırım tatarca’sında “khoval”, Başkird Türkçe’sinde oyuk şey anlamında “kaval” kelimesi kullanıldığı bilinmektedir. Anadolu’da yörüklerin “kuval” kelimesini kullandığı, bazı yörelerde ise “guval” ya da “gaval” şeklinde söylendiği bilinmektedir. Kavalın ilk olarak hangi malzemeden yapıldığı bilinmemektedir. Bununla birlikte günümüze ulaşan kalıntıları çeşitli hayvan kemiklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

2008 yılının Ekim ayında Tübingen Üniversitesi’nden (Almanya) Prof. Nicholas J. Conard direktörlüğünde yapılan kazı çalışmalarında bulunan 21,8 cm

boyunda ve yaklaşık 8 mm çapındaki kızıl akbaba kemiğinden yapılma olduğu anlaşılan çalgı, bilinen en eski çalgıdır. Tarihi 35000 yıldan eskiye dayandırılan kaval farklı biçimlerde günümüze kadar ulaşmıştır.

Resim 2.1. 2008 Yılında Almanya'da yapılan kazı çalışmalarında bulunan Çalgı

Kaynak: Aytek, 2010 : 83

Çalgının ismi kaynaklarda flüt olarak geçmektedir. Fakat “çalgılar, yapı özellikleri itibariyle milletlerin kendine has kültür ve musiki sistemleri içinde”(Tarlabaşı, 1990 : 6) biçimlendiği için bu da aynı temel yapıya sahip çalgının farklı coğrafyalarda farklı isimlerle anılmasını sağlamıştır. Örneğin, kaval adıyla anılan çalgının, “Eski Çağ Mısır’da “Flüt”, Asur-Finike-Lidya-İbrani-Suriye ve Eski Yunan’da “Auloş”, Sümerler’ de ise “Nâ” olarak”(Tarlabaşı, 1990 : 6) bilindiği bazı kaynaklarda geçmektedir. Avrupa’nın dışında Asya’da yapılan arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan çeşitli kalıntı ve bulgular, kavalın M.Ö 2800 yıllarında bu coğrafyadaki varlığını gözler önüne sermektedir.

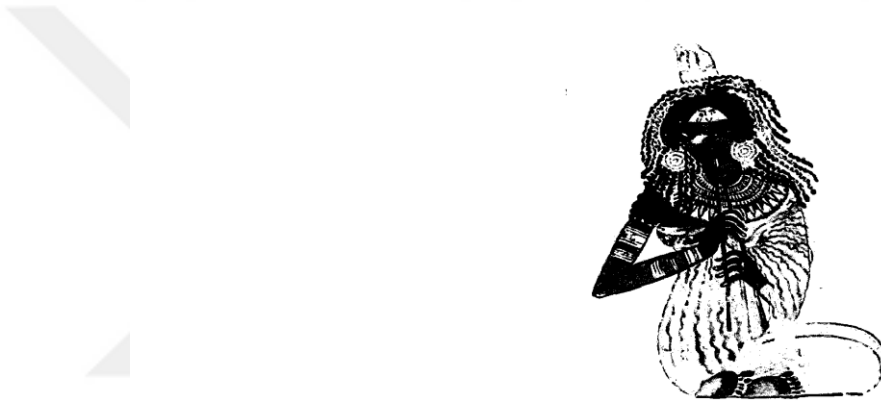
Kavalın tarihine ilişkin elde edilen bilgiler bu keşifle sınırlı değildir.“Slovenya’daki Dijve Babe’de 43.000 yıllık bir buluntu ele geçmiş olsa da,

bunun insanlar tarafından yapılan bir flüt mü yoksa hayvanlar tarafından ısırılarak delik açılmış bir kemik parçası mı olduğu hâlâ tartışmalıdır”(Aytek, 2010:82).

2.2. Tarih Boyunca Kavalın Kullanıldığı Bazı Bölgeler

2.2.1. Eski Akdeniz Uygarlıklarında Kaval

M.Ö 1115-1085 yıllarına ait olduğu sanılan eski Mısır’lılara ait bir freskte, çalgıcı bir kadının elinde bir tür flüt veya kaval olduğu sanılmaktadır.

Resim 2. 2. Mısır freski, M.Ö. 1115-1085, Londra British Museum

Kaynak: Yurtçu, 2006: 18

Yine aynı dönemde Mısırlılara ait bir başka mezar freski üzerinde flüt çalan kadın figürüne rastlanmaktadır.

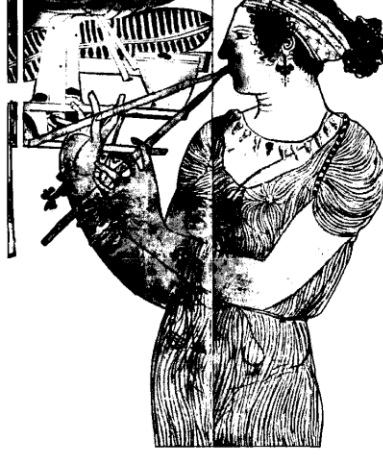

Resim 2.3. Kadın flütçü Mısır freski, M.Ö. 1115-1085 Londra British Museum

Kaynak: Yurtçu, 2006: 19

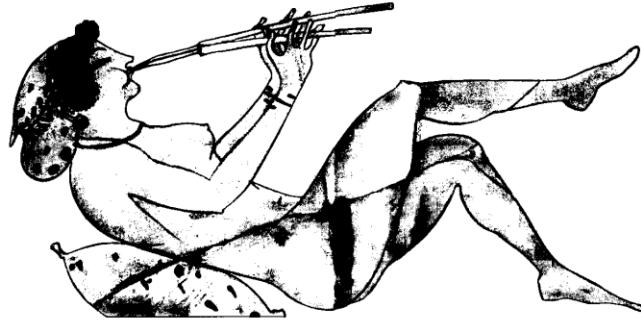
Bu figürler göz önüne alındığında görsellerde bulunan çalgıların boyu yaklaşık olarak 60-80 cm aralığında değiştiğini söylemek mümkündür. Söz konusu bu çalgıların ince ve düz birer çift borudan oluştuğu görülmektedir. Bu fresklerde baş kısımlar her ne kadar net olarak görülme de mantıklı olarak düşünüldüğünde her iki borunun uç kısımlarında ses çıkarmaya yarayan kamıştan yapılan birer ses çıkarma aracının olduğu düşünülebilir(Yurtçu, 2006: 19)

Başka bir figürde ise bir Yunan şarap testisi üzerinde bir kadının flüt çaldığı görülmektedir.

Resim 2.4. Yunan şarap testisi, M.Ö. 410 Taranto Müzesi

Kaynak: Yurtçu, 2006: 20

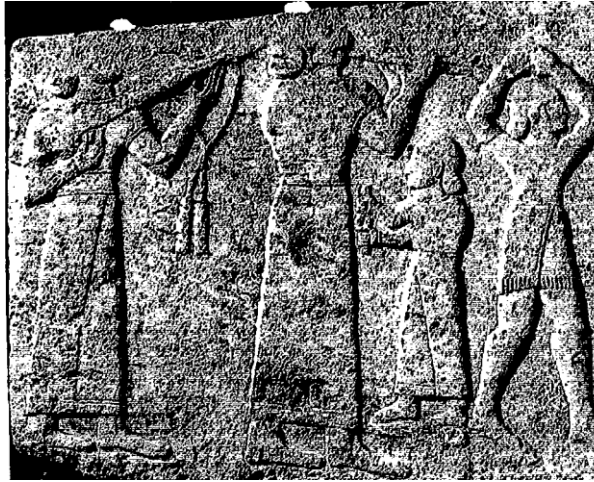
Resim 2.5. Kyliks ayrıntısı Madrid Arkeoloji Müzesi

M.Ö. 4. Yüzyıldan kalma bir ¹kyliks'teki bir ayrıntıda flüt çalan bir kadının resmedildiği gözlemlenmiştir. Kamıştan yapılmış olduğu tahmin edilen bu çalgının çifte flüt olduğu tahmin edilmektedir

¹ Kyliks: Yüksek kulplu bir çay fincanına benzer biçimde Antik Yunan seramik kap türü.

2.2.2. Eski Anadolu Uygarlıklarında Kaval

Anadolu uygarlıkları içerisinde rastlanılan en eski örnekler M.Ö. 700 yıllarına aittir. Kargamış(Ankara)'da bulunan ve geç Hitit dönemine ait olduğu düşünülen, bazalt ve kireç taşından yapılmış iki kabartma üzerinde resmedilmiş sahnelerin ilkinde çifte flüt(kaval) üfleyen bir kişinin olduğu görülmektedir.

Resim 2.6. Hitit kabartması M.Ö. 700 Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Kaynak: Yurtçu, 2006: 22

İkincisinde şimdiye kadar verilen örneklerden farklı olan, hayvan boynuzuna benzer bir şekle sahip bir çalgı görülmektedir. “Eşlik ettiği tahmin edilen davul sayesinde bu çalgının bir ses çıkarma aleti değil de müzik yapmak için kullanılan bir alet olduğu düşünülmektedir” (Yurtçu, 2006).

Resim 2.7. Hitit kabartması, M.Ö. 700, Anadolu Medeniyetler Müzesi

Kaynak: Yurtçu, 2006: 23

2.2.3. 17. Yüzyıl'da Osmanlı'da Kaval

Evliya Çelebi'nin sıraladığı üflemeli çalgılar: Kaba zurna, cura zurna, Asafi zurna, Arabi zurna, Balaban, Nefir, Nafraki, Kaval-ı Çoban, Kaba düdük, Yelli düdük, Çığırtna düdük, Arabi düdük, Macar düdüğü, Mehter düdüğü, Mizmar düdüğü vb. çalgıları sıraladığı bilinmektedir(Çelebi, Seyahatname, 1. Cilt, 624) .

Evliya Çelebi'nin bu çalgıları çalan kişilerin sayısı ile ilgili verdiği bilgiler şöyledir:

Bu Çalgıları çalan kişilerin sayısı şu şekilde bilinmektedir: Çoban kavalı çalan:100 kişi, mucidinin Musa peygamber olduğunu derler ve dokuz delikli bir saz olduğundan söz eder.

Kaba düdük çalan: 80 kişi, Musul'da Cafer Şah icat ettiği bilinmektedir ve şimşir ağacından yapılmaktadır.

Yelli düdük çalan: 62

Arabi düdük çalan: 55

Çığırma düdük çalan: 65

Macar düdüğü: 15

Mehter düdüğü:35

2.3. Kaval Ailesi Çalgıları İçin Kullanılan Diğer İsim ve Terimler

1. Ada düdüğü: Ağaçtan oyulmuş uzun kaval (Sivas), söğüt dalından yapılmış düdük (Ankara)

2. Çibizga

3. Çöğür: Türkiyede genel olarak mızraplı çalgılar için kullanılsa da aslında Orta Asyada daha çok üflemeli çalgılar için kullanıldığı bilgisine ulaşıldı.

4. Düdük

5. Çift düdük

6. Dilli tüydük

7. Tütek

8. Hörbü

9. Kabırgayı

10. Kobrak vb. isimler ile adlandırılmıştır(Yurtçu, 2006 : 10-17)

Kırsal alanda yaşamlarını sürdüren insanların gözünden bakıldığı zaman, dilsiz kavalın köylerdeki şenliklerde, düğünlerde, uğurlamalarda kullanılan ve sevilen bir çalgı olan zurnadan geri kalır hiçbir yanı yoktur. Günümüzde özellikle Türk Halk Müziği içerisinde renk sazlar arasında çok büyük bir öneme sahiptir. Dilsiz kavala Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde de yaygın olarak kullanılmaktadır.

2.4. Dilli Kaval ve Dilsiz Kaval

Kaval ailesi çalgılarının sınıflandırılmasını iki şekilde yapmak mümkündür.

Birinci sınıflandırma şekli kavalın ağız yapısına göredir:

1.Dilli kavallar

- a) Diatonik dilli kavallar (Çoban düdükleri, Dilli düdükler, Dilli kavallar)
- b) Kromatik dilli kavallar (Dilli çoban kavalları)

2. Dilsiz kavallar

- a) Diatonik dilsiz kavallar (Çığirtma vb.)
- b) Kromatik dilsiz kavallar (Dilsiz çoban kavalları)

İkinci sınıflandırma ekli ise kavalın perde yapısına göre yapılmaktadır:

1. Kromatik perde yapılı kavallar

- a) Dilsiz çoban kavalları (Dilsiz kaval)
- b) Dilli çoban kavalı

2. Diatonik perde yapılı kavallar

- a) Diatonik Dilsiz kaval, Çığirtma
- b) Dilli kaval, Dilli düdük, Çoban düdüğü(Yurtçu, 2006: 39)

Konuya farklı şekillerde yaklaşmak, ses çıkarma özellikleri ve fiziksel özelliklerini daha ayrıntılı ele almak için birinci sınıflandırmayı göz önünde bulunduracağız.

2.4.1.Dilli Kavallar

“Bu tip kavalların dil yapısı, kavalın tepesinden içeriye yerleştirilen, bir tarafı hava üfleme kanalı olacak şekilde 1-2 mm yontularak düzleştirilmiş bir tahta silindir tıkaç, iç damak ya da mil ve bu tıkaçın hava kanalı tarafında, kavalın gövdesi üzerine açılmış hava penceresinden oluşmaktadır” (Tarlabaşı, 1991: 9). Genellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde hava penceresinin önünde, dilin de üstte olduğu (blok flüt’e benzer) çapraz kesilmiş dil şekli yaygındır. Fakat diğer bölgelerimizde hava penceresinin kaval gövdesinin arkasında, dilin de arkada

olduğu, düz kesilmiş dil şekli yaygındır. Genel olarak boyları 30-90 cm arasında değişmektedir.

Resim 2.8. Düz kesik ve çapraz kesik dilli kaval

İkiside dilli kaval olmasına rağmen farklı üfleme tekniği ile çalınmaktadır ve farklı tınlara sahiptirler.

Dil şekli blok flüte benzeyen (çapraz kesik dil) ve genellikle diyatonik diziye sahip olan dilli kavallarda, dilsiz kavaldaki gibi horlatma elde etmek mümkün değildir. Hava perdesi üst kısmında olduğu için bu çalgıyı icra eden kişi dudaklarıyla müdahale edememektedir. Düz kesik dilli kavallarda üfleme sırasında icracı alt dudağını kullanarak, horlatma diye tabir ettiğimiz sesi elde etmesi mümkündür. Arka kısımda bulunan hava perdesini hafifçe kapatarak bu ses elde edilir.

2.4.1.1. Diyatonik Perde Yapılı Dilli Kavallar

Dilli kaval, dilli düdük, çoban düdüğü gibi isimlerle bilinmektedir. Yöreden yöreye farklılıklar göstermektedir. Boyları 30-40 cm arasında değişim göstermektedir ve diyatonik perde yapılı bu dilli kavalda horlatma diye tabir ettiğimiz sesi elde etmek mümkün değildir. Ön yüzeyde 6 veya 7, arka yüzeyde 1 delik bulunmaktadır. Ses aralığı 2 ya da 2,5 oktav aralığındadır. Yapımında yöre özelliklerine göre ağaç tercihleri yapılırsa da genellikle erik ağacı tercih edilir.

Trabzon bölgesinde genellikle şimşir ağacı tercih edilmektedir. Bu tür kavallarda diyez ve bemol sesleri elde etmek için farklı parmak pozisyonları kullanılır veya parmaklar yarım açılıp kapatılır.

2.4.1.2. Kromatik Perde Yapılı Dilli Kavallar

Bu kavallar düz kesik dil diye tabir ettiğimiz dilli kavallardır. Gövde uzunlukları 65 cm'den 90 cm kadar çıkmaktadır. Önde 7 arkada 1 toplamda 8 delik bulunmaktadır. Alt kısımlarında 2 veya 4 delik daha bulunmaktadır bunlara “cin ya da şeytan” deliği adı verilmektedir. Bu deliklerin açılmasındaki sebep diğer perdeler arasındaki ses uyumunu dengelemektir. Ses aralığı 2,5-3 oktavdır. Diyatonic yapılı kavallarda olduğu gibi bunların yapımı da çoğunlukla erik ağacındandır. Kromatik yapılı kavallar en çok Karadeniz Bölgesi'nde yaygındır ve genellikle o bölgede şimşir ağacından yapılmaktadır.

Dilli kavalın her ne kadar değişik özelliklere sahip olsa da hala Halk Müziği korolarında gerekli önemi görmediği gözlemlenmektedir. Emekli Öğretim Üyesi Yardımcı Doçent Burhan Tarlabası'nın bu konuda birçok çalışması olmasına rağmen bu çalgının gelişimi halen yavaş ilerlemektedir. Bu konuda gerek icracılar gerekse üreticiler tarafından çalışmalar devam etmektedir.

2.4.2. Dilsiz Kavallar

Dilsiz kaval damaksız kaval olarak da anılır. Adından da anlaşıldığı gibi ses çıkarmaya yarayan herhangi ses çıkarma düzeneğe yani “dil” e sahip değildir. Dilsiz kavallar içi boş silindirik bir yapıya sahiptir. Boruların iç çapları genelde 15 mm dir. İç çapları kavalın kısıklık ve uzunluğuna göre değişmektedir. Boy uzadıkça iç çap genişliği artabilmektedir. Yapımında genellikle erik ve kayısı gibi ağaçlar tercih edilse de bu özellik yöreden yöreye farklılık gösterebilmektedir. Dilsiz kaval olarak tabir edilen kavalın Anadolu'daki adı “Çoban Kavalı”dır. Anadolu'nun hemen her bölgesinde yaygındır. Boyları 50 cm'den 80 cm'e kadar değişiklik göstermektedir. Ön yüzünde 7 arka yüzünde 1 olmak üzere toplam 8 delik vardır. Kavalın alt kısmında iki ile dört adet ayrı delikler bulunmaktadır. Bunlar “cin ve şeytan” delikleri olarak adlandırılır. Dilsiz kavalın ses sahası (aralığı) kavalın kalitesi ve

yapısına göre üç oktava kadar çıkabilir. Dilsiz kaval hem Türkiye’de hem de balkan ülkelerinde diğer kaval türlerine göre hem eğitim hemde profesyonel alanda öne çıkmış bir çalgıdır. Bunun sebepleri; ses rengi, ses aralığı, kromatik perdeli oluşu, akort ve entonasyondaki dengeli yapısı en temel sebepleridir.

2.4.2.1. Diatonik Perde Yapılı Dilsiz Kavallar

Kaval, Kamış kavalı, çam kavalı, kaval düdüğü, tat düdüğü, çırıtma ve çığırıtma gibi isimlerle anılan bu kavalların uzunlukları 28-40 cm arasında değişmektedir. Bir tür dilsiz kaval olmasına rağmen “bu tür kavallar için sadece Aziziye- Burdur yöresinde ‘Düdük’ adının kullanıldığına rastlanmıştır.” (Picken, 1969’dan Aktaran Yurtçu, 2006: 41)

2.4.2.2. Kromatik Perde Yapılı Dilsiz Kavallar

Günümüzde halk arasında kaval olarak bilinen, bazen de çoban kavalı olarak karşımıza çıkan kaval türüdür ve kromatik perde yapısına sahiptir. Dilsiz kaval olarak adlandırmak da mümkündür. Bu gün bakıldığında dilsiz kaval Anadolu’nun hemen her bölgesinde kullanılmaktadır. Çoban kavalı denince akla gelen kaval uzunluğu yaklaşık 80 cm civarındadır.

Halk arasında yaygın olarak çobanların çaldığı çalgı olarak bilindiği için çoban kavalı tabiri yaygındır. Ayrıca çoban kavalı göçebe yaşayan topluluklar arasında da önemli bir yere sahiptir. Dilsiz kaval denince genelde 50 ile 80 cm arasında değişen ve genelde, erik, kayısı, abanoz gibi ağaçlardan yapılan kaval türleri akla gelir (Yurtçu, 2006).

Bu kavalların ön yüzünde 7, arka yüzünde 1 olmak üzere toplam 8 delik vardır. Kavalın alt kısmında 2 ile 4 adet ayrı delikler bulunmaktadır. Bunlar “cin ve şeytan” delikleri olarak adlandırılır. Dilsiz kavalın ses sahası (aralığı) kavalın kalitesi ve yapısına göre üç oktava kadar çıkabilir. Dilsiz kaval hem Türkiye’de hem de diğer balkan ülkelerinde diğer kaval türlerine göre hem eğitim hemde profesyonel alanda öne çıkmış bir çalgıdır. Ses rengi, ses aralığı, kromatik perdeli oluşu, akort ve entonasyondaki dengeli yapısı öne çıkmasının temel sebepleri olarak görülmektedir.

2.5. Kaval Havaları

Kaval havası dendiğinde, kaval hakkında biraz bilgisi olanlar veya kavalı icra edenlerin aklına şüphesiz Karakoyun ezgisi gelmektedir. Anadolu'nun bir çok yerinde farklı farklı kaval havaları bulunmaktadır, fakat Türkiye'de hatırısayılır derleme çalışmaları yapılmasına rağmen ne yazıkki bu derlemeler esnasında notaya alınan türkülerin hangi çalgı ile çalındığı kayıt altına alınmamıştır. Bunun sonucunda kavalın yanısıra diğer halk müziği çalgılarının da repertuvarları net olarak bilinmemektedir. Bunun önüne geçilebilmesi için TRT'nin arşivinde bulunan derleme kayıtlarının incelemeye alınıp bu kayıtlarda çalınan çalgıların tespit edilmesi gerekmektedir. Böylece çalgıların repertuvarları ortaya çıkarılabilir.

2.5.1. Anadolu'da Rastlanan Kaval Havaları

1)Gelin alma havası: Köy düğünlerinde gelini damat evine getirmek için yapılır. Birçok bölgede bu gelenek davul-zurna ile yapılırken Bolu-Kırıbsıcık'ta kavalla çalınır. Gelin at'a binene kadar bu ezgi çalınır.

2) Cezayir havası: Damat evine giderken yolda çalınan ezgidir.

3) Oyun havası: Düğünlerde tef eşliğinde çalınan hareketli parçalardır.

4) Halay havası: Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde çalınan oyun havası çeşididir. Bu havalar zurna ile çalındığı gibi kaval ile de çalınmaktadır.

5) Yol havası: Bu hava Karadeniz Bölgesine ait bir havadır ve en yaygın Trabzon civarında icra edilmektedir. Yaz ayı başladığında bir meydanda insanlar toplanır ve bu havaları çalarlar. Bunu duyan halk yaylaya göç etme zamanının geldiğini anlamaktadır.

6) Gurbet havası: Genel olarak ege bölgesinde çalınan bir uzun hava türüdür. Kabak kemane ve sipsi ile çalınmasıyla daha çok bilinir fakat yörede kaval icracıları tarafından da çalınır.

7) Yüksek hava: Daima tiz ve hazin ezgilerle çalınan neşeli havalardır. Öbür havalara kıyasla daha hızlı bir şekilde çalınan ezgilerdir.

8) Amana havası: Bu hava genelde aşk, kavga ve buna benzer durumlarda teslimiyet ve iltica anlamları yaşatan havalardır. Daha çok ağır ve yumuşak seslerle çalınır(horlatma ve birinci kademe üfleme).

9) Senir havası: Senir, bir dağın çok meyilli, parlak ve süz kayalıklarına denir. Bundan anlaşıldığı üzere bu tür ezgilerden heyecan duymak pek de mümkün olmamaktadır. Bu havalar daha çok kahramanlık menkıbelerini, yiğitlik hikayelerini içermekte hatta. bazen ağıtlarda senir havaları ile çalınmaktadır.

10) Ağıt havaları: “Ölen bir insanın ardından ağıt yakmak adettir. Ağıtlar sözlü olduğu gibi kaval ile ağıt yakıldığı da bilinmektedir. “Adana’da tarlasında yıldırımla vurulan nişanlı bir kız mezarına kadar çalgılarla ağıt havaları yakılarak götürülmüş ve gömülünceye kadar mezarının başında çalgı çalınmıştır” . Bu havalar genelde duygu yüklü, birinci dudak kademesi (horlatma) ile çalınan havalardır.

11) Hollu havası: Bu hava da halay havası olarak bilinir. Kavalla çalınan kısmına hollu denir. Bu ezgiler ağır bir şekilde başlar ve sonrasında gittikçe hızlanır oyun sonunda kavalın dehşetli hızı oyunun karışmasına ve bitmesine sebep olur.

12) Telezotlatma havası: “Telez, tel gibi ince bir otun ismidir. Bu ot, 2000 irtifalı yaylaların üzerinde Ağustos ayında bulunur.(Yurtçu, 2006)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan Genel tarama ve literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca alan hakkındaki uzmanlarla birebir görüşme ve röportaj teknikleri kullanılmıştır.

Çalışmanın daha sağlıklı sonuç verebilmesi için alanında uzman dört akademisyen, bir Kültür ve Turizm Bakanlığı devlet sanatçısı ve bir TRT kaval sanatçısı ile görüşmeye yer verilmiştir. Dilsiz kaval eğitim sürecinin nasıl ilerlediği, öğrencinin gelişim süreci, eğitimde hangi yolların izlendiği ve izlenmesi gerektiğiyle ilgili yapılan görüşmeler ses, görüntü ve yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada alanında uzman kişiler ve literatür taramasının yanı sıra bilimsel makale, sanatta yeterlilik tezleri, yüksek lisans tezleri, internet üzerinden konu ile ilişkili bilgilerin bulunduğu kaynaklar ve bir adet dilsiz kaval metodundan yararlanılmıştır. Bu taramada dilsiz kaval hakkında temel bilgiler, tarihi bilgiler, kavalın yapısı, kavalın icrası, kullanılan kaval ölçüleri hakkında incelemelerin yapıldığı bir çalışma olmuştur.

Çalışmanın betimsel analiz boyutunda dilsiz kaval eğitiminin nasıl ilerlediği, eğitim sürecinin nasıl işlediği, öğrenciye yönelik ne tür çalışmaların uygulandığına ilişkin bulgular, röportaj ve elektronik posta yolu ile elde edilen uzman görüşlerini içeren bulgulara yer verilmiş olup yapılan araştırmanın temel amaçlarına uygun bir şekilde yorumlanmıştır.

Konu ile ilgili bilgiler araştırılırken görüşme yapılan ve yazılı olarak bilgi alınan uzman kişiler alanında en az 15 yıllık tecrübesi olan yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim görevlileri ve Kültür Turizm Bakanlığı devlet sanatçılarından uzmanlar seçilmiştir. Bu uzmanların seçimindeki temel etken konu ile ilgili daha sağlıklı bilgiler elde edebilmektir. Uzman grupta şu değerli kaval icracıları ve eğitmenler bulunmaktadır;

Prof. Dr. Cengiz ŞENGÜL, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesi.

Doç. Cihan YURTÇU, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Çalgı Bölümü Öğretim Üyesi.

Ali BEDEL, Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuvarı Türk Halk Müziği Ana Sanat Dalı Öğretim Görevlisi.

Fahri ÇEPİK, Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Müziği Ana Sanat Dalı Öğretim Görevlisi.

Fedai TEKŞAHİN, TRT Türk Halk Müziği dilsiz kaval eski sanatçısı.

Barış YAŞAYANCAN, Sinop Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Görevlisi.

Mustafa EKE, Kültür ve Turizm Bakanlığı Dilsiz Kaval Sanatçısı

Dr. Serdar KASTELLİ, Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuarı

İlk olarak 21 Aralık 2017’de elektronik ortamda Doç. Cihan Yurtçu ile konu ile ilgili görüşme yapıldı. Çalışma ile ilgili hazırlıklar bittikten sonra 16 Temmuz 2018’de Öğretim Görevlisi Barış Yaşayancan ve Fedai Tekşahin ile iletişime geçildi. Tatil dönemleri devam ettiğinden 16 ve 18 Temmuz’da yazılı olarak görüşme yapıldı ve elektronik posta yolu ile veriler yazılı bir şekilde elde edildi. 23 Temmuz 2018’de Prof. Dr. Cengiz Şengül ve Öğretim Görevlisi Ali Bedel ile aynı anda karşılıklı görüşme yapıldı ve kayıt altına alındı. 31 Temmuz 2018’de Öğretim Görevlisi Fahri Çepik ile röportaj yapıldı. Maddi imkanların sınırlı olmasından dolayı Mustafa Eke ile telefon görüşmesi yoluyla bilgi elde edilmiştir. Yapılan kayıtlar görüşme yapılan kişilerin izni dahilinde kayıt altına alınmıştır.

3.2. Verilerin Analizi

Bu araştırmada kaynak taraması yöntemi ile elde edilen bilgiler analiz edilmiş olup, görüşme yöntemi ile elde edilen veriler ise betimsel olarak analiz edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Türkiye’de dilsiz kaval eğitimi veren uzmanların görüşleri doğrultusunda kaval eğitimini nasıl sürdürüldüğü, eğitim sürecinin nasıl işlediği, kaval eğitiminin nasıl olması gerektiği, öğrenciye ödevlendirilmesi gereken etütler, eserler, tutuş ve ses çıkarma pozisyonlarının nasıl olması gerektiği gibi bulgulara yer verilmiştir. Uzmanlara sorulan sorular Ek1 de listelenmiştir.

Aşağıda sunulan bulgular uzmanlardan alınan yanıtların bilimsel analizi sonucunda ortaya çıkan bilgilere göre sıralanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme yönelik Bulgular

4.1.1.Dilsiz Kavalda Standart Yapım Problemi

Türkiye’de ebat, form ve kalite açısından Halk Müziği çalgılarında henüz bir standart yakalandığını söylemek mümkün değildir. Günümüzde üniversitelerde ders veren öğretim elemanlarının her birinin kavalı kendi isteği doğrultusunda farklı çaplarda ve boyutlarda yaptırması, bu çalgıda standart bir ölçüyü yakalamayı zor bir duruma getirdiği düşünülmektedir.

4.1.2. Dilsiz Kaval Ölçüleri

Tablo 1. Fedai Tekşahin’e Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri

Ton	Boy(cm)	İç Çap (mm)
Si	80	18
Do	77	17
Do#	73	17
Re	69	17
Fa	56	15

Kaynak: Tekşahin, Fedai 2011 : 11

Tablo 2. Cafer Açın’a Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri

Ton	Boy (cm)	İç Çap (mm)
Si	81	18
Do	73,5	18
Do#	72,5	18
Re	71	16
Fa	57,5	16

Kaynak: Açın, Cafer,1994 : 5

Tablo 3. Kemal Akdemir'e Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri

Ton	Boy (cm)	İç Çap (mm)
Si	81	18
Do	73,5	18
Do#	72,5	18
Re	71	16
Fa	57,5	16

Kaynak: Akdemir, Kemal, 2006 : 4

Tablo 4. Sinan Çelik'e Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri

Ton	Boy (cm)	İç Çap (mm)
Si	79	17
Do	77	17
Do#	74	16,5
Re	72	16,5
Fa	60	16,5

Kaynak: Yurtçu, 2006: 72

Tablo 5. Cihan Yurtçu'ya Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri

Ton	Boy (cm)	İç Çap (mm)
Si	79	17
Do	77	17
Do#	74	16,5
Re	72	16,5
Fa	60	16,5

Kaynak: Yurtçu, Cihan, 2006: 172

Birçok çalgıda olduğu gibi bu çalgıda da fiziksel ölçülerinin orantılı ve doğru olması o çalgının icrasını büyük oranda etkilemektedir.

Yukarıda belirtilmiş olan kaval ölçülerinden de anlaşıldığı gibi her ustanın kendine ait ölçülerinin bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu lleri dikkate aldığımızda birbirine yakın ölçülerin gözlemlendiği ve çaplarda fark eden ölçüler ise icracının dudak yapısına göre değiştiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak ölçüler icracının fiziki yapısına göre değişiklik gösterebilmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

4.2.1. Dilsiz Kaval EĞitim Süreci ve Uzman Görüşleri

Her enstrümanda olduğu gibi dilsiz kaval eğitiminde de izlenmesi gereken birtakım yollar vardır. Bu konuda yapılan araştırmalarda uzmanlar arasında birtakım farklılıklar olmasına rağmen birbirine çok yakın yöntemler kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan etütler ise tamamen farklılık göstermektedir.

4.2.2. Dilsiz Kaval EĞitimine Başlama Yaşı

Birçok ülkede gitar, piyano ve keman gibi enstrümanların eğitimine genel olarak 5 ile 6 yaşlarında başlandığı gözlemlenmektedir. Dilsiz kaval diğer algılar gibi (tuşlu, telli, yaylı) dokunulduğu zaman ses çıkarma gibi bir özelliğe sahip değildir. Bu çalgıda ses çıkarmaya yarayan herhangi bir aparatın mevcut olmadığı bilinmektedir. Tüm bunların dışında ilk etapta yoğun nefes harcaması gerektiren bir çalgı özelliği taşıdığından bu belirtilen yaşlarda başlamanın başarısızlıkla sonuçlanabileceği düşünülmektedir. Uzmanlara yapılan görüşmelerde kaval eğitimin genel olarak ortaöğretimde başlaması fikri ne çıkmaktadır. Bu süreçte öğrenciye dilsiz kaval eğitimine başlamadan önce blok flüt öğretilmesinin daha uygun olduğu

görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bunun nedeni öğrencinin önce blok flüt üzerinden diyafram çalışmalarını rahat yapabilecek olmasıdır. Bunun yanısıra bu eğitim sürecinde öğrencinin 13 ile 14 yaşlarına geldiğinde enstrümana daha rahat hakim olabileceği ve bu sürede nota okumayı öğrenmiş olacağı için dilsiz kavalda verilecek olan etütler karşısında daha rahat olabileceği öngörülmektedir.

Henüz lisans eğitimine başlamadan, yukarıda belirtilen yaşlarda dilsiz kaval eğitimine başlayan bir öğrencinin, lisans eğitimi boyunca daha ileri düzeyde bir eğitim almasını engelleyecek faktörlerin ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Belirtilen yaşlarda eğitime başlayan bir öğrenci ile ortalama yirmili yaşlarda başlayan bir öğrenci arasında büyük fark doğmaktadır. Öğrencinin belli bir süre sonra başarısız olduğunu düşünerek çalgısından vazgeçebileceği görüşü öne çıkmaktadır. Bu gibi durumların yaşanmaması için, kişi bu çalgıyı çalabilecek yaşa geldiğinde aile veya öğretmenler tarafından yönlendirilmelidir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

4.3.1. Dilsiz Kaval Eğitimine Yeni Başlayan Bir Öğrencinin Eğitim Süreci

Dilsiz kaval eğitiminde metod, bilimsel altyapı ve ortak standart eksikliği bu konuya değinilmesi gerektiğini ortaya çıkartmaktadır. Bu konuda bir çok uzmanla birebir görüşme, yazılı ve telefon aracılığıyla görüşmeler yapılmış ve ayrı ayrı bilgilere ulaşılmıştır. Görüşmeler sırasında Prof. Dr. Cengiz ŞENGÜL, Doç. Cihan YURTÇU, Öğr. Gör. Ali BEDEL, Öğr. Gör. Fahri ÇEPİK, Fedai TEKŞAHİN, Öğr. Gör. Barış YAŞAYANCAN, Dr. Serdar KASTELLİ ve Mustafa EKE'den detaylı bilgilere ulaşılmıştır.

Uzmanlarda alınan görüşler neticesinde eğitim sürecinde kısmi farklılıklar ortaya konulsada, dilsiz kaval eğitimine yeni başlayan bir öğrenciyle sırasıyla;

1. Çalgının tanıtımı, tarihi ve teknik özellikleri tanıtılır.
2. Oturuş ve tutuş pozisyonları hakkında bilgi verilir.
3. Doğru nefes alma(Diyafram) çalışmaları yapılır.
4. Çalgıda ses çıkarma çalışmaları yapılır.

5. Çalgı üzerinde nota yerleri öğretilir.
6. Seviye uygun ise 1. 2. ve 3. Dudak kademesi seslerinin öğrenimi ile ilgili etüd çalışmaları yapılır.
7. Öğrencinin eserleri daha iyi okuyup icra edebilmesi için bona çalışmaları yapılır.
8. Basit makamlarla sırasıyla etüd ve eser çalışması yapılmasının daha uygun olacağı konusunda tüm uzmanlar hemfikir olmuştur.

4.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

4.4.1. Dilsiz Kavalda Oturuş, Tutuş ve Üfleme

Tutuş ve üfleme dilsiz kaval eğitiminde en temel noktalardandır. Gerek dilsiz kavalların sabit bir boyda olmaması gerekse kişinin fiziki yapısı ve dudak yapısından kaynaklanan nedenlerden dolayı sabit bir tutuş ve üfleme pozisyonu elde etmek pek mümkün gözükmemektedir. Bazı uzmanlar bu çalgıyı icra eden kişinin fiziki yapısının belli ölçülere sığdırılamayacağını düşünürken bazıları ise bu çalgıyı icra ederken el, kol, boyun ve ayakların belli açılara uygun olarak icra edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Uzmanlar tarafından çoğunlukla kabul edilen pozisyonlara ilişkin görsel ve açıklamalar aşağıda verilmiştir.

4.4.2. Oturuş ve Tutuş tekniği

Uzmanlar icra edilen enstrümana fiziksel yönden hakim olmak için gerekli bazı tutuş pozisyonlarının var olduğunu savunmaktadır. Tutuş pozisyonunun her enstrümanda olduğu gibi kavalda da önemli bir yere sahip olduğu ileri sürülmektedir. “Çalgı ve çalgıcının ergonomik olarak uyum sağlayacağı pozisyonlar önerilir. Bunun sebebi açıktır; amaç çalgıyı, müzikal teknik açısından en etkili şekilde kullanırken, aynı zamanda akort, entonasyon ve iyi tını elde etmeyi sağlamak, bununla birlikte beden yapısını zorlamadan uzun süre çalgı ve çalgıcının bütünleşmesini sağlamaktır”

(Yurtçu, 2006: 75). Daha önce de belirtildiği gibi bazı uzmanlar tutuşun belli kurallar çerçevesinde olması gerektiğini, fakat bunu belli sayısal verilerle derecelendirmenin kişinin fiziki yapısına uydurulamayacağı düşüncesindedir. Kavalın boyutları kişinin kol ve dudak yapısı göz önüne alındığında her öğrencinin verilen dereceleri yakalamasının mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

Tutuş tekniğinde değinilmesi gereken bir diğer konu da ayakta çalışma pozisyonudur. Bu çalgıyı henüz yeni öğrenmeye başlayan bireylerin ayakta çalışması yanlış bir çalışma şekli olarak görülmektedir. Bunun sebebi yeni öğrenmeye başlayan öğrencinin çalgı üzerinde hakimiyet kurması zorlaşmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda bu çalgının ilk etapta oturur pozisyonda çalınmasının uygun olduğu ortak görüşüne varılmıştır.

Oturuş, tutuş ve üfleme pozisyonlarının nasıl olması gerektiğine yönelik uzman görüşleri doğrultusunda belirlenen bazı örnek şekil ve açıklamalar aşağıda örneklendirilmiştir.

1. Öncelikle ideal bir oturma zemininin ayarlanması önemlidir. Üzerine oturulacak materyalin yerden yüksekliği kişinin ayaklarının yere basmasını engelleyecek kadar yüksek olmamalıdır. Otururken dizler yere paralel olmalı ve dizler omuz genişliğini geçecek kadar açılmamalıdır.

Resim 4. 1. Dizlerin profilden ve cepheden görünümü

2. Oturuş pozisyonu Sırtı arkaya yaslamadan ve yere dik bir açıyla oturulmalı.

Resim 4. 2. Oturuş pozisyonu

3. Baş pozisyonu yaklaşık 5^0 öne eğimli olmalı ve bir okadar da sola dönük olmalı.

Resim 4. 3. Baş pozisyonu (cepheden görünüm)

4. Oturuş pozisyonuna göre kavalın v coda olan uzaklığının yaklaşık 40-45 derece açıda olması gerekmektedir. Bununla birlikte yukarıdaki pozisyonlar

birleştirilerek uygulanır. Ayrıca kaval dudağın sağı yarısının (sol pozisyon çalanlar için sol yarısının) üzerine koyularak üflenmelidir.

Resim 4. 4. Kavalın vücuda açısı (Profilden)

5. İcracıya karşı cepheden bakıldığında kavalın açısının yaklaşık 30 derece olması öngörülmektedir.

Resim 4.5. Kavalın vücuda açısı (Cepheden)

6. Cihan Yurtçu “dirseklerin vücutla mesafesini açıklarken sağ dirseğin 10-15 cm (cepheden bakınca 20-25 cm) açıyla, sol dirseğin ise 5-10 cm açıyla konum alması gerektiğini” açıklamıştır.

Resim 4.6. Dirseklerin vücuda açısı

Her ne kadar belli ölçü kalıplarına sığdırmak imkansız olsa da kaval belli bir düzen ve tertip içerisinde tutularak icra edilmelidir. Kaval tutulurken diyafram kullanımını engelleyecek şekilde oturulmamalıdır. Her zaman dik oturur pozisyonda icra etmek önemli noktalardan biridir.

4.4.3. Üfleme Tekniği

Dilsiz kaval ile ilgili temel bilgiler, tarihi, yapısı, kullanılan malzemeler, daha sonra tutuş ile ilgili bazı bilgilere yer verilmelidir. Eğitimin bu kısmından sonra kaval icrasında en önemli noktalardan biri olan üfleme tekniği öğrenci ile çalışılmalıdır. Üfleme ve ses çıkarma süreci bu çalgıyı icraedebilmek için aşılması gereken en önemli basamaklardan ilkidir. Bu süreçte öğrenci ile birebir ilgilenilmesi gerekmektedir. Çalgıdaki ses çıkarma özelliği bu çalgıyı diğerlerinden ayırt eden en önemli özelliktir. Bu süre zarfında öğrenciye nasıl ses çıkarması gerektiği ile ilgili bazı bilgiler sunulmalıdır ve öğrencinin uzman tarafından kontrol edilmesi gerekmektedir. Üfleme tekniği her ne kadar da yazı üzerinden anlatılmaya çalışılsa da uygulamalı olarak anlatıldığında her zaman daha iyi sonuç elde edilmektedir. Burada üfleme ile ilgili bazı temel konular hem yazılı hem de görsel şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Sağlıklı bir üfleme tekniği elde etmek için öncelikle bazı tutuş pozisyonlarının doğru bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Doğru sesi elde etmeyi etkileyen faktörlerden biri olan baş pozisyonunun yanısıra dudağın yapısı yani kalın veya ince oluşu ses yapısını etkilemektedir. Kavalın iç çaplarının genişlemesi ince dudaklar için zorluk teşkil etmekteyken, iç çaplarının daralması ise kalın dudak yapıları için zorluk teşkil etmektedir. Bu zorluklar temel bazı hareketler uygulandıktan sonra aşılabilmektedir.

İyi bir üfleme tekniği elde etmek için dikkat edilmesi gereken kurallardan bazıları şunlardır;

1.Kaval'da ses elde etmek için öncelikle dudaklar ikiye bölünmeli ve sağ çalanlar için dudağın sağ bölümü sol çalanlar için dudağı sol tarafı kullanılmalıdır.

Dudağın kaval ile teması doğru bir şekilde sağlanmalıdır. Dudakların kaval ile teması aşağıda açıklama ve görselde gösterilmektedir.:

Dudaklarla, ağız çemberinin temas edeceği bölge çemberin yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'üdür. Bunun için, ağız çemberinin sol tarafındaki yaklaşık $\frac{1}{4}$ 'üne dudaklar temas ettirilemez. Üst ve alt dudağın kavradığı $\frac{3}{4}$ 'lük (2,3,4) bölge ve temas edilmeyip boş bırakılan $\frac{1}{4}$ 'lük (1) bölge her iki dudağa eşit bir şekilde bölüştürülür.

Şekil 1. Çemberde dudakların kavradığı alan

2. Yukarıdaki kuralları uygulayabilmek için dudaklar U sesini çıkartırken oluşan yuvarlak pozisyona getirilmeli ve bu pozisyonda kaval dudağa yerleştirilmelidir. Doğru bir şekilde kaval yerleştirildikten sonra ısıklık çalar pozisyonda, çok şiddetli olmayacak şekilde sesin oluşmasını sağlayacak titreşimler yakalanmalıdır. Bu işlem yapılırken;

a. Dudaklarda dar bir yuvarlak oluşmalıdır.

b. Dil'in uygun bir pozisyon oluşturabilmesi için daralan dudaklar arasında mümkün olduğunca soğuk hava üflenmesi gerekmektedir.

3. Dilsiz kaval fazla miktarda ve basınçta nefes üflenmesi gereken bir çalgı değildir. Doğru ses yakalandığı takdirde şiddetin düşürülmesi sesin daha temiz çıkmasını sağlayacaktır. Kaval üflerken nefesi çok fazla dar bir yerden geçirmemiz gerektiğini düşünerek üflememiz ses çıkarma sürecini hızlandıracaktır. Gerektiği takdirde bunu kavala üflemeden boşa üfleyerek uygulamak da fayda sağlayacaktır. Baştan verdiğimiz tutuş pozisyonları ile bunları birleştirmek daha sağlıklı olacaktır.

Resim 4.7. Dudak hava boşluğu

Dilsiz kavala yeni başlayan kişilerde karşılaşılan en önemli problem nefes yetersizliğidir. Bunun önüne geçmek için öncelikle diyafram² nefesi alınması gerekmektedir. Diyafram nefesi alınmasına rağmen nefesin yetmediği durumlar da mevcuttur. Bunun temel olarak yukarıda değinilen şiddetli nefes vermekten kaynaklanmaktadır. Bunu önlemek için diyafram yoluyla alınan nefesi doğrudan değil de, bu havayı yumuşak bir şekilde ağız ve çene yardımıyla azar azar dışarı salmak gerekmektedir.

4.4.3. Dilsiz Kavalda Temel Çalma Pozisyonları

² Diyafram, göğüs kafesimizin altında, kubbe şeklinde duran bir kastır. Ağız ya da burun yoluyla alınan bir nefesi kontrollü bir şekilde göndererek aldığımız nefes diyafram nefesidir.

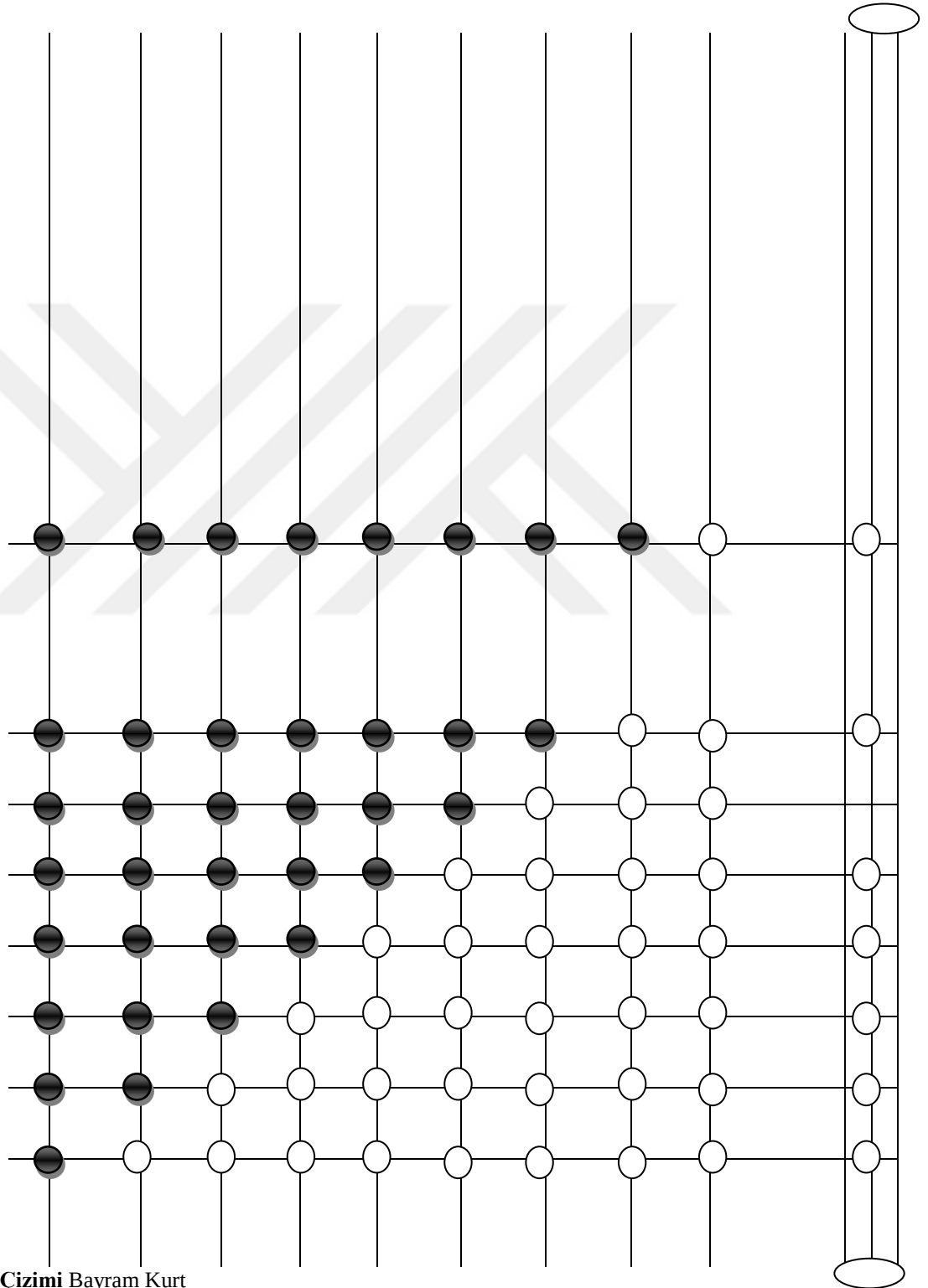
Dilsiz kaval’da bir çok eseri rahat bir şekilde icra etmeye yarayan iki temel pozisyon bulunmaktadır. Bunlar 1. Pozisyon ve 2. pozisyon(1. ve 2. perde düzeni) olarak adlandırılmaktadır.

4.4.3.1. Dilsiz Kavalda Birinci Pozisyon

Bu pozisyonda bütün perdeler kapalı iken karar ses elde edilir. Türk Müziği sistemine göre karar ses la olarak kabul edilmektedir(Batı Müziği temelinde düşünüldüğünde mevcut kavalın ana(karar) sesine göre değişiklik göstermektedir). Birinci pozisyon diye adlandırılan bu pozisyonda garip ve bozlak gibi bazı türleri icra etmek güçleşmektedir.

Birinci pozisyon kullanımında si bemol perdesi olmaması ve ikinci pozisyon kullanımda da si bemol perdesinin olması birinci pozisyon kaval kullanımında Hicaz ve Bozlak gibi si bemol gerektiren türlerin kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Eğer bu eksiklik dolaylı değil de doğrudan birinci pozisyonda elde edilebilseydi, ikinci pozisyon gibi aynı şekilde bu türlerin birinci pozisyonda kullanılması daha kolay hale gelmiş olacaktı. Si bemol perdesinin birinci pozisyonda 1. ve 2. dudak kademelerinde bulunmayışı icracıları ikinci pozisyon kaval çalmaya yönlendiren en önemli etkenlerden birisidir.

Tablo 6. Birinci pozisyon için ses tablosu

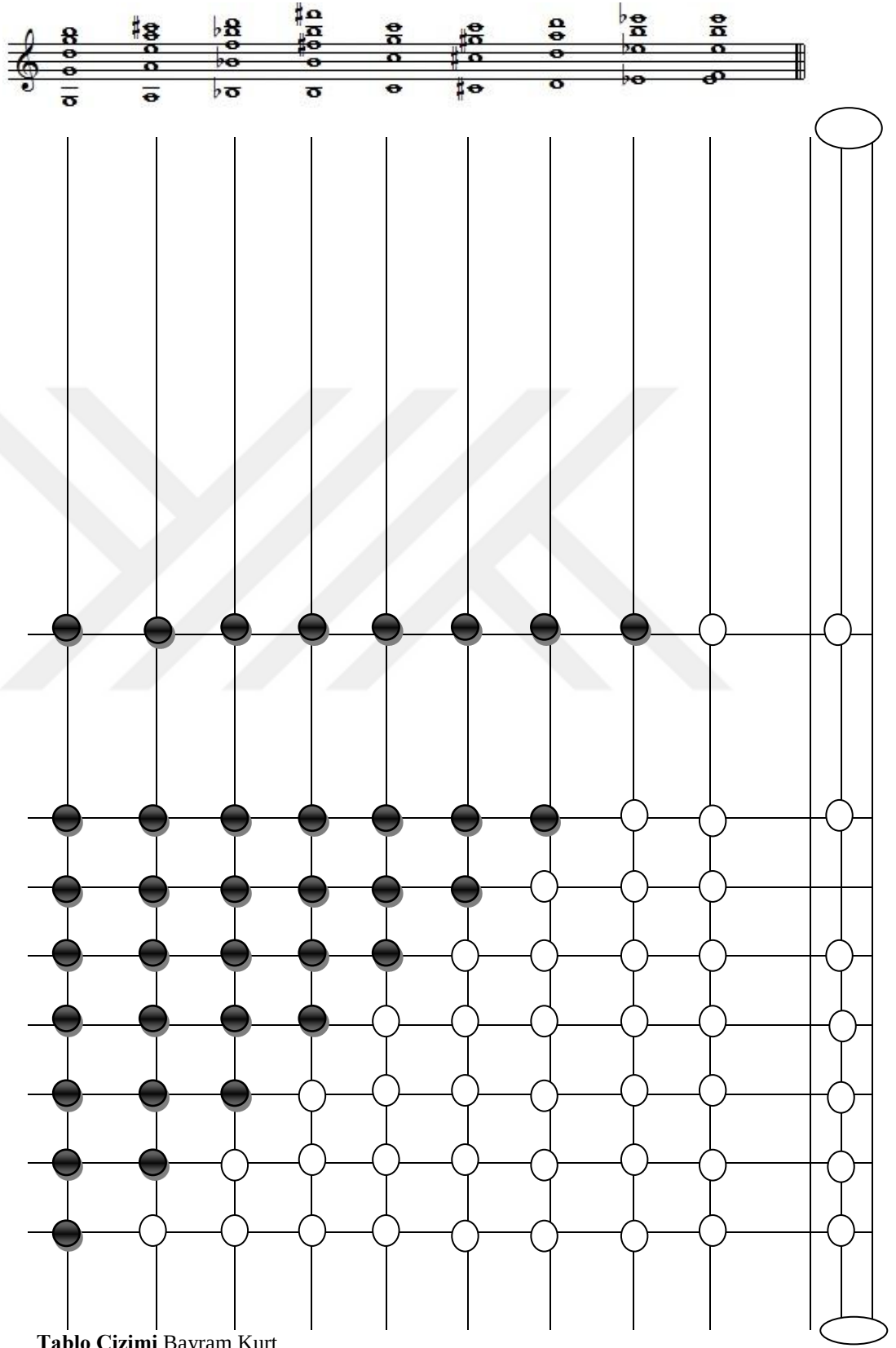
Tablo Çizimi Bayram Kurt

4.4.3.2. Dilsiz Kavalda İkinci Pozisyon

İkinci pozisyon diye adlandırdığımız bu pozisyonda en alt perde açık iken diğer bütün perdeler kapalı karar sesi elde ettiğimiz çalım tekniğidir. Bu pozisyonda bütün eserleri çalmak mümkündür. Kaval eğitimi veren kurumlarda da yeni başlayan öğrencilere eğitim bu pozisyon üzerinden başlatılır. Birinci pozisyon kavalda tüm perdeler kapalı olduğu zaman karar sesi la kabul edilirken, ikinci pozisyon çalımlarda en alt perde açık karar sesi la olarak kabul edilir.

Tablo 7. ikinci pozisyon ses tablosu

Dilsiz kaval eğitimi veren gerek resmi gerek özel eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin, belli bir aşamaya gelindiğinde öğrencilere birinci pozisyon çalım tekniğini de göstermeleri gerekmektedir. Aksi taktirde bu eğitimi alan kişiler icra ettikleri çalgılarının ses aralığının genişliğinden habersiz kalarak başka alanlara yönelecektir. Resmi kurumlar göz önüne alındığında öğrencinin dördüncü dönem ya da en geç beşinci dönemden itibaren basit etütlerle birinci pozisyon çalım tekniklerine başlaması gerekmektedir.

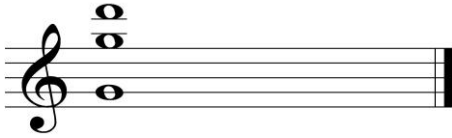

4.4.3.3. Birinci Pozisyon ve İkinci Pozisyon Kullanımlarında Parmak Numaraları

Resim 4.8. Boş üfleme (Birinci parmak açık)

1. Pozisyon

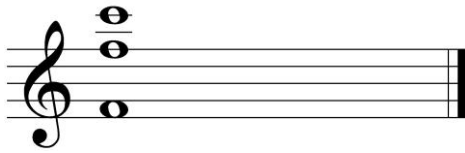
2. Pozisyon

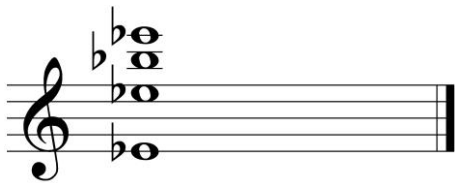

Resim 1.9 Birinci parmak kapalı

1. Pozisyon

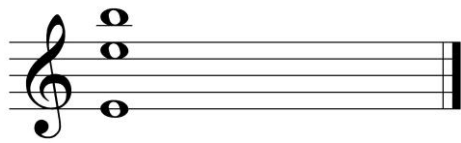
2. Pozisyon

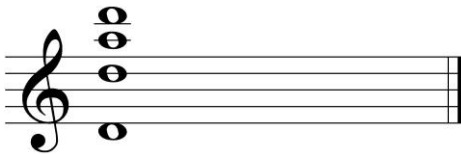

Resim 4.10. İkinci parmak kapalı

1. Pozisyon

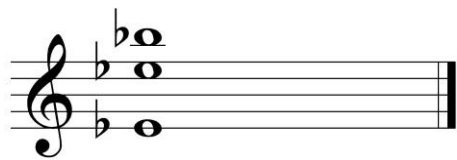
2. Pozisyon

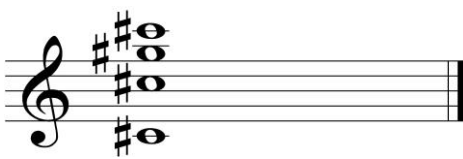

Resim 4.11. Üçüncü parmak kapalı

1. Pozisyon

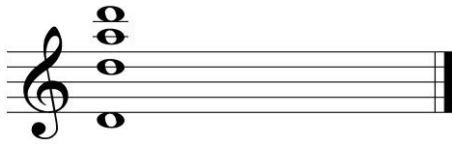
2. Pozisyon

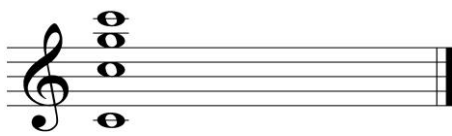

Resim 4.12. Dördüncü parmak kapalı

1. Pozisyon

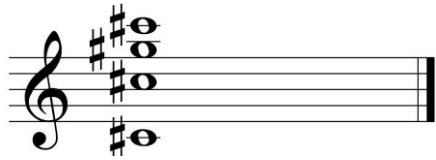
2. Pozisyon

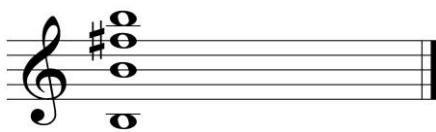

Resim 4.13. Beşinci parmak kapalı

1. Pozisyon

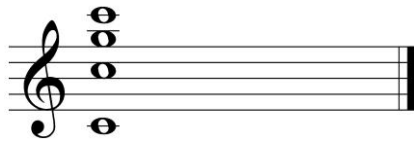
2. Pozisyon

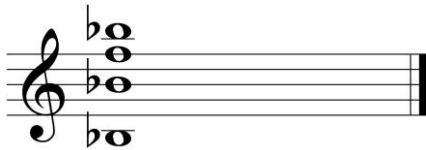

Resim 4.14. Altıncı parmak kapalı

1. Pozisyon

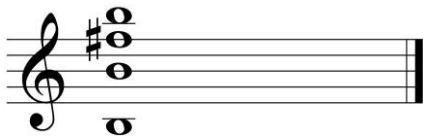
2. Pozisyon

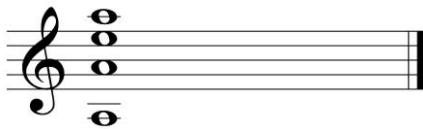

Resim 4.15. Yedinci parmak kapalı

1. Pozisyon

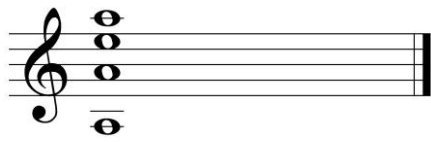
2. Pozisyon

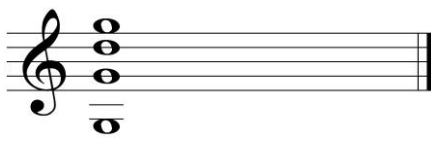

Resim 4.16. Sekizinci parmak kapalı

1. Pozisyon

2. Pozisyon

Dilsiz kaval eğitiminde yukarıda verilen bilgilere göre yola çıkan bir kişi bu bilgileri uyguladığı takdirde kaval üzerinde belirli bir yol kat edebilmektedir. Buna rağmen daha önce belirtildiği gibi her ne kadar yazılı bilgiler mevcut olsa da bir eğitmen eşliğinde yapılan eğitim daha verimli ve sağlıklı olacaktır.

Kaval icra etmeye başlayacak bir kişinin bu sazı öğrenmesini etkileyecek en önemli etkenlerden biri diğer çalgılarda olduğu gibi sabır ve azimdir. Dilsiz kaval eğitiminin en zor süreçlerinden biri ses çıkartma aşamasıdır. Bazı bireylerde bu süreç zaman almaktadır. Eğer kişi yeterince sabırlı ve azimli değilse eğitimden kısa sürede vageçebilmektedir. Kurallar doğru uygulanıp, düzenli bir çalışma sistemi takip edilip ve eğitmenin yönlendirmeleri dikkate alınırsa bu sürecin daha da kısalacağı düşünülmektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

4.5.1. Dilsiz Kaval Eğitiminde Karşılaşılan Problemler

Dilsiz kaval eğitiminde ortaya çıkan problemlerden ilki, devlet konservatuvarlarını yeni kazanmış bir öğrencinin, dilsiz kavala başlamak için geç bir yaş olduğu düşünülen ortalama 20 yaşlarında dilsiz kavala başlamasıdır. Öğrenci kavala başladıktan sonra düzenli bir şekilde egzersiz yapıp seviye atlaması gerektiğini bildiği halde bunu göz ardı edebilmektedir. Çoğu zaman, kişi bu çalgıyı öğrenme isteğiyle değil de sadece sesinden duygu aldığı için seçmekte. Belli bir süre sonra dinleme ve icra arasındaki farkı ayırt etmeye başlar ve daha sonra icra konusunda zorluk çekmeye başlar. Buna bağlı olarak çalışmalarına gerekli özen ve disiplini göstermemektedir. Durumun bu noktaya geldiği kısımda, uzman tarafından gerekli önlemler alınmalıdır. Bu önlemler şu şekilde sıralanabilir:

1. Öğrenciye bu çalgıyı azmettiği takdirde öğrenebileceği hissettirilmeli
2. Öğrenci ile karşılıklı birebir etüt çalmaya çalışılmalı
3. Elde ettiği en ufak sonuçta öğrencide bir farkındalık oluşturulmalı ve bir ilerleme kaydettiği ona belli ettirilmeli
4. Seviyesi daha ileri olan kişilerle birlikte belli bir süre çalışması engellenmeli vb.

Bu tür yaklaşımlarla öğrenci ile sözlü temas kurmanın öğrencinin ilgisini yeniden artıracığı düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra lisans eğitimine başlamadan önce kendi imkânlarıyla kaval öğrenen çoğu öğrenci yanlış tutuş pozisyonlarına alışmıştır. Öğrencilerin alıştıkları yanlış pozisyonları düzeltmek karşılaşılan diğer problemler arasındadır. Diğer iki önemli problem ise öğrencinin etüt ve eserleri kendisine verilen süre içerisinde tamamlamaması ve sistemli çalışma konusunda yeterli beceriyi kazanamamış olmasıdır.

4.6. Altıncı Alt Problemlere Yönelik Bulgular

4.6.1. Kaval Eğitiminde Öğrencinin Günlük Çalışma Süresi

Uzmanlar tarafından alınan bilgiler doğrultusunda, bir çalgı icrasının iyi bir seviyeye ulaşması için herhangi bir süre tanımlaması yapmanın, pek doğru olmayacağı görüşü ortaya çıkmaktadır. Yine de mutlaka bir süre tanımlaması yapılacak olsa günlük alt limit olarak en az üç saat ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın ortalama günlük 5 ile 6 saate ulaşması sonucu olumlu yönde etkileyecektir. Bu çalışma süresi doğru bir şekilde (Tutuş ve oturuşa dikkat ederek) düzenli olarak değerlendirilmelidir. Yeni başlayan bir öğrenci için günlük en az 4 saatlik çalışma tabloyla aşağıdaki şekilde gösterilebilir:

Tablo 8. Günlük Kaval Çalışma Çizelgesi

30 dakika eğitmen tarafından verilen etüt yardımıyla uzun ses çalışılmalı (nefes kontrolü için)	20 dakika dinlenme molası	30 dakika tekrar uzun ses çalışması
30 dakika eğitmen tarafından verilen etüt yardımıyla parmak açma egzersizi yapılmalı	15 dakika dinlenme molası	30 dakika tekrar parmak açma egzersizi
30 dakika verilen ödevlerin çalışılması	10 dakika dinlenme molası	30 dakika verilen ödevlerin çalışılması
60 dakika Serbest çalışma		

4.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

4.7.1. Kaval Eğitiminde Öğrencinin Eğitimini ve Öğrenimini Yavaşlatacak Durumlar

Eğitim sürecini yavaşlatabilecek birçok etken bulunmaktadır. Bunları sıralamadan önce en büyük etkenlerden birinin olan sosyal yaşam ve aile yapısı olduğunu dile getirmek gerekmektedir. Lisans eğitiminde dilsiz kaval eğitimi alan bir öğrenci özellikle sosyal yaşamda küçümsenerek anlatılan dilsiz kavalıdan uzaklaşmaktadır. Nedeni daha önce belirtildiği gibi insanların bu halk çalgısının çok ilkel olduğunu, asla yaptığı iş küçümsenmeyecek olan çoban çalgısı olduğunu dayatarak çalışma isteğini azaltmakta ve diğer çalgılara yönelmesine etki etmektedir.

Eğitim ve öğrenme sürecini yavaşlatan durumları şu şekilde sıralayabiliriz;

1. Aile ve sosyal yaşam
2. Fiziksel bozukluklar (parmak yapısının uygun olmaması vb. durumlar).
3. Yetersiz bir çalgıya sahip olması: öğrenme sürecinin başında ne kadar iyi bir çalgı ile başlanılırsa elde edilecek sonucun olumlu olma olasılığı o derece artacaktır.
4. Sistemli bir çalışma alışkanlığının olmaması

5. Ders devamsızlığı

6. Eğitmeden öğrendiğinden farklı olarak hatalı bir şekilde çalışması

Bu tür durumlar öğrencinin öğrenme sürecini yavaşlatabilecek etkenler arasındadır

4.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

4.8.1. Güzel Sanatlar Liselerinde Dilsiz Kaval Eğitimi

Uzmanlar tarafından elde edilen bilgiler doğrultusunda, Milli Eğitim Bakanlığının Talim Terbiye kurulu tarafından yayınlanan güzel sanatlar liseleri eğitim müfredatında, anadolunun en eski çalgılarından biri olan dilsiz kaval eğitiminin yer almamaktadır. Müfredatta dilsiz kavalın olmaması bu çalgının belirtilen yaşlarda geliştirilmesine ve genç kuşaktan başlayıp geleceğe aktarılması konusunda da katkı sağlamadığı düşünülmektedir. Güzel sanatlar liseleri müfredatına dilsiz kaval eğitim müfredatı eklendiği taktirde lise döneminde kişinin bu çalgı alanındaki gelişimine katkı sağlayacaktır. Ayrıca dilsiz kavalın toplumdaki öneminin artmasını saylayacak bir faktör olacağı düşünülmektedir. Devlet Konservatuarları bünyesinde ortaokuldan başlayıp üniversite dönemine kadar eğitim verilmelidir. Dilsiz kaval eğitiminde yaş sınırı dikkate alındığı taktirde daha iyi sonuçların doğabileceği düşünülmektedir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular

4.9.1. Dilsiz Kavala Yeni Başlayanlar İçin Etütler ve Orta Seviyede Kaval İle Çalışabilecek Örnek Eserler

Ses çıkartma çalışmaları yapıp sesler etüt çalabilecek seviyeye getirildiğinde ve kaval üzerindeki notaların öğretilmesinden sonra parmak alıştırmaları yapılmalı ve bunun için bazı etütler çalışılmalıdır. Bu tür etütler öğrencinin hem kondisyon gelişimine destek olması, hem de kaval üzerindeki perdelere daha hakim olabilmesi için önemlidir. Şüphesiz etütler sadece kaval için değil bütün çalgılar için özellikle başlangıç döneminde önemli bir yer tutmaktadır.

Elde bulunan etütler dışında uzman tarafında günlük olarak verilmesi gereken ek etütlerinsatılması gerekmektedir. Söz konusu bu etütler Türk Müziği makamlarından oluşan etütler olmalıdır. Buradaki amaç öğrencinin etüt çalışırken aynı zamanda makamsal bilgisinide geliştirmesine yardımcı olmaktır. Sürecin bu şekilde ilerlemesi öğrenmenin gerçekleşme süresini kısaltacaktır ve öğrencinin daha az sürede daha çok bilgi kazanmasını sağlayacaktır. Ödevlendirilmesi gereken ilk eserlerin kişinin kavalda birinci, ikinci ve üçüncü dudak kademesindeki sesleri rahat elde etmesinive diyaframın daha iyi çalışmasını sağlayabilecek uzun sesli etütler arasından seçilmesi gerekmektedir.

Alınan uzman görüşleri doğrultusunda aşağıda verilen etütlerin seviyelerinin yeni başlayan kişilere uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ve buna benzer zorlukta verilen eserlerin öğrencinin gelişimi için uygun olabileceği düşünülmektedir.

Alıştırma 1

Süre: ♩ = 95

Alıştırma 1 Re uzun ses çalışması

Bu alıştırmanın çalınmasındaki amaç, Re notasını daha temiz elde etmeye çalışmak ve nefes egzersizi yapmak.

Alıştırma 2

Süre: ♩ = 90

Alıştırma 2 Do-Re uzun ses çalışması

Bu alıştırmanın çalınmasındaki amaç, do ve re notalarını daha temiz elde etmeye çalışmaktır.

Alıştırma 3

Süre: ♩ = 90

Alıştırma 3. Si-Re Uzun ses çalışması

Bu alıştırmanın çalınmasındaki amaç, si, do ve re seslerini daha temiz elde etmeye çalışmaktır.

Alıştırma 4

Süre: ♩ = 90

Alıştırma 4. La-Re arası uzun ses çalışması

Bu alıştırmanın çalınmasındaki amaç, la, si, do ve re seslerini daha temiz elde etmeye çalışmaktır.

Alıştırma 5

Süre: ♩ = 90

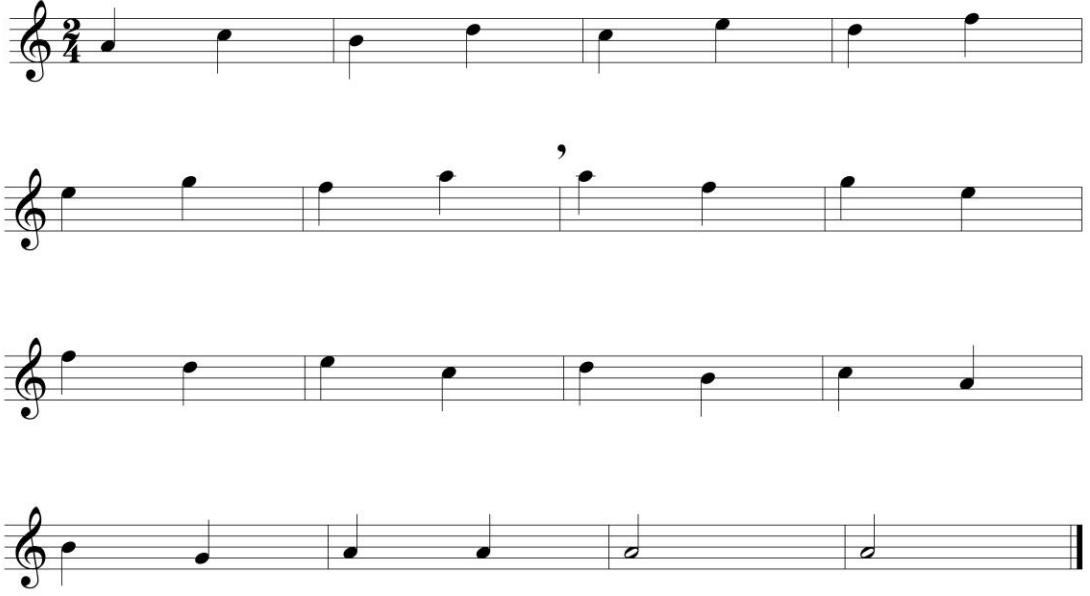

Alıştırma 5 Üçüncü dudak kademesi mi-fa-sol-la uzun ses çalışması

Amaç, mi, fa, sol ve la seslerini seslerini daha berrak hale getirmektir ve oktav seslerde nefes kontrolünü sağlamaktır.

Alıştırma 6

Süre: ♩ = 95

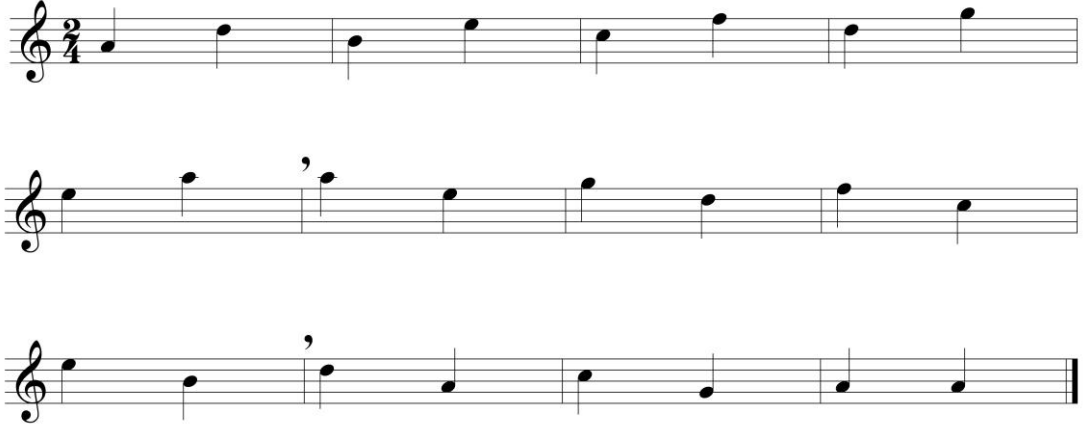

Alıştırma 6. Üçlü ses atlamalı çalışma

Çalışmanın amacı üçlü atlamalar kullanırken berrak bir tını elde etmek ve notalar arası geçişlerde parmak kontrolü sağlamaktır.

Alıştırma 7

Süre: ♩ = 100

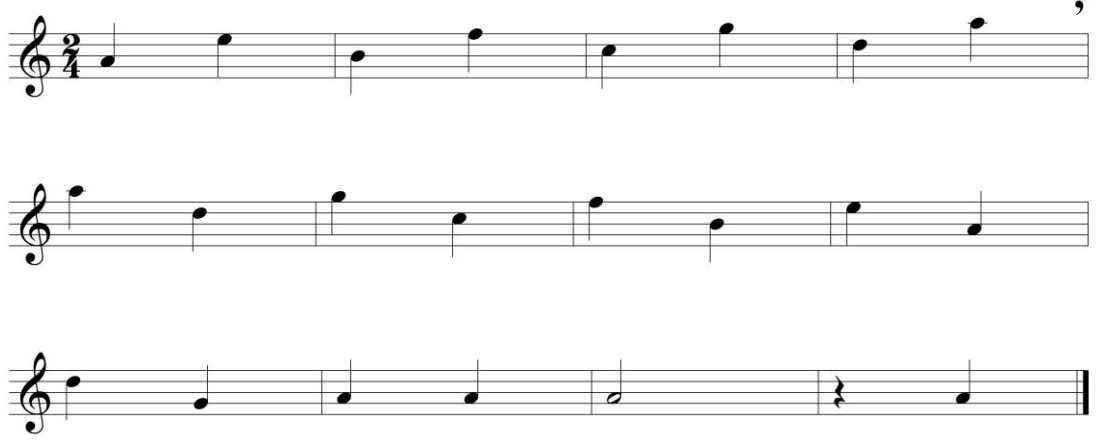

Alıştırma 7. Dörtlü ses atlamalı çalışma

Amaç dörtlü atlamalarla daha berrak bir tını yakalamak ve parmakların çalgı üzerindeki hakimiyetini sağlamaktır.

Alıştırma 8

Süre: ♩ = 100

Alıştırma 9

Süre: ♩ = 160

Alıştırma 9. Kondisyon çalışması

Bu alıştırmadaki amaç parmakları hızlandırmak, berrak bir tını elde etmeye çalışmak ve hakimiyeti arttırmaktır.

Çalışma 10

Süre: ♩ = 160

Alıştırma 10. Kürdi çalışma

Bu alıştırmadaki amaç kürdi makamında çalışmalar yaparak parmakları hızlandırmak, berrak bir tını elde etmeye çalışmak ve bu diziye hakimiyeti arttırmaktır.

Alıştırma 11

Süre: ♩ = 160

Alıştırma 11. Hicaz makamında çalışma

Bu alıştırmadaki amaç hicaz makamında çalışmalar yaparak parmakları hızlandırmak, berrak bir tını elde etmeye çalışmak ve bu diziye hakimiyeti arttırmaktır.

Alıştırma 12

Süre: ♩ = 160

Alıştırma 12. Kondisyon Çalışması

Bu alıştırmadaki amaç verilen ara sesi kullanarak sürekli olarak kullanılmayan parmağı daha aktif hale getirmeyi sağlamak, berrak bir tını elde etmeye çalışmak ve bu diziye hakimiyeti arttırmaktır.

Alıştırma 13

Süre: ♩ = 100

Alıştırma 13. Üçüncü kademe La-si-do ses çalışması

Amaç üçüncü kademe la, si ve do seslerini elde edebilmek ve üçüncü kademe sol ve la seslerini daha temiz hale getirmektir.

Süre: ♩ = 95

1. Staff (Measures 1-4): Measure 1 has a quarter note G4 and a half note A4 tied to the next measure. Measure 2 has eighth notes B4, A4, G4, and a quarter rest. Measure 3 has eighth notes B4, A4, G4, and a half note F#4. Measure 4 has quarter notes E4, D4, C4, and B3.

2. Staff (Measures 5-8): Measure 5 has eighth notes B3, A3, G3, and a quarter note F#3. Measure 6 has eighth notes E3, D3, C3, and a quarter note B2. Measure 7 has a half note A2 tied to the next measure. Measure 8 has eighth notes G2, F#2, E2, and a quarter note D2.

3. Staff (Measures 9-12): Measure 9 has eighth notes C2, B1, A1, and a quarter note G1. Measure 10 has quarter notes F#1, E1, D1, and a quarter rest. Measure 11 has a half note C1. Measure 12 has a half note B0 and ends with a double bar line.

Bu alıştırmanın amacı bağlı çalmayı geliştirme ve bağlı çalarken atlamalı seslerde kontrolü sağlayabilmektir.

69

ELLİK

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
SİVAS
KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 1 Ellik

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

MEMAL
(HALAY HAVASI)

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

YÖRESİ
ANKARA-Bala
KİMDEN ALINDIĞI
AZİZ KIZILGÜN

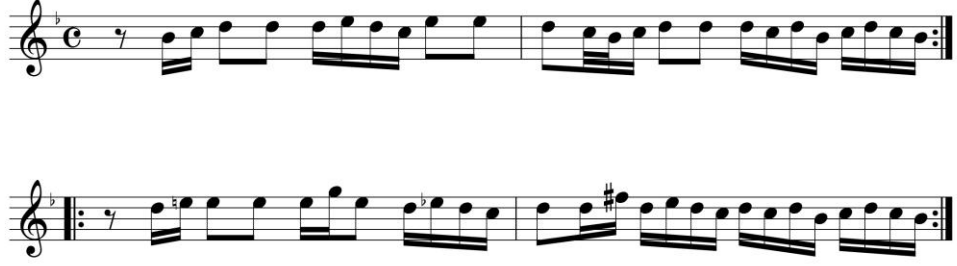
Örnek eser 2 Memal

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

ÇEÇEN KIZI

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

YÖRESİ
ŞAŞSAT
KİMDEN ALINDIĞI
CEVZİ ALTINTAŞ

Örnek eser 3. Çeçen Kızı

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

KIYILI HALAYI

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
YOZGAT
KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 4. Kiyılı Halayı

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

AZERİ OYUN HAVASI

(ELMAS)

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

YÖRESİ
AZERBAIJAN
KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 5. Azeri Oyun Havası

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

KARŞILAMA

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

YÖRESİ
GİRESUN
KİMDEN ALINDIĞI
KADİR ÜSTÜNDAĞ

Örnek eser 6. Karşılama

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

TEMİR AĞA

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
SİVAS
KİMDEN ALINDIĞI
HACI AVLAR

Örnek eser 7. Temir Ağa

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

KAZOVA HALAYI

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
TOKAT
KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 8. Kozova Halayı

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

ALİ GAVAK KESİYOR

YÖRE
İSPARTA
KİMDEN ALINDIĞI
HÜSEYİN KARATÜRK

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKCI

Örnek eser 9. Ali Gavak Kesiyor

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

ESKİŞEHİR ZEYBEĞİ

NOTAYA ALAN
OSMAN ÖZDENKÇİ

YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 10. Eskişehir Zeybeği

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

SİVAS OYUN HAVASI

NOTAYA ALAN

YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 11. Sivas Oyun Havası

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

KABARTAN ZEYBEĞİ

NOTAYA ALAN
NİHAT KAYA

YÖRE
MANİSA-SOMA
KİMDEN ALINDIĞI
ALİ KAVALCI

Örnek eser 12. Kabartan Zeybeği

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

BAR HAVASI

(Sözsüz)

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

YÖRE
DOĞU ANADOLU
KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 13. Bar Havası

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

TOPLU KAYTARMA

(DÖNME)

NOTAYA ALAN

YÖRESİ
TÜRKİSTAN
KİMDEN ALINDIĞI

Örnek eser 14. Toplu Kaytarma

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

TEK KAPIDAN ÇIKTIM

NOTAYA ALAN
N. TÜFEKÇİ

YÖRE
AMASYA
KİMDEN ALINDIĞI
YÖRE EKİBİ

Örnek eser 15. Tek Kapıdan Çıktım

Kaynak: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), THM Repertuarı

Yukarıda verilmiş olan eser ve etütler, ilk ve orta seviyeye uygun olabileceği düşünülen eserlerdir. Üfleyişin pürüzsüz ve horlatma diye tabir edilen üfleme tekniğinin tam olarak elde edilmesi, baraj seviyesini belirleyen en önemli kriterler olduğu düşünülmektedir. Yani barajı belirleyen en temel nokta, icra edilen eserlerden ziyade üfleyişin berraklığı ve çalgıyı icra ederken aktarılan duygu olduğu düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

İstanbul üniversitesi Türk Musikisi Devlet konservatuarının kurulmasından beri süre gelen dilsiz kaval eğitimi, Türk müziği eğitimi veren kurumların artması ile daha da yaygın bir hale gelmiştir. Uzmanlar ile yapılan görüşmeler dahilinde çeşitli bulgular elde edilmiştir. Ortaya çıkan alt problemlere yönelik elde edilen bulgulardan yola çıkarak varılan sonuçları maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz;

1. Birinci alt probleme yönelik sonuç:

Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak dilsiz kaval ölçülerinin, kişinin fiziki yapısı farklılık gösterdiğinden(Özellikle dudak yapısından kaynaklı iç çap genişliği) sabit olmadığı sonucuna varılmıştır

2. İkinci alt probleme yönelik sonuç:

Dilsiz kavala başlama yaşına ilişkin olarak uzmanlara yapılan görüşmelerde kaval eğitiminin genel olarak ortaöğretimde başlaması sonucuna varılmıştır.

3. Üçüncü alt probleme yönelik sonuç:

Dilsiz kaval eğitim sürecinin, kavalın tanımı, tarihi, oturuş pozisyonu, tutuş pozisyonu, ses çıkarma çalışmaları, Parmak yerleri, çalgı üzerinde nota yerleri, diyafram egzersizleri, uzun ses çalışmaları, armonik etütler, makamsal etütler ve daha sonra basit türküler vererek sıralı bir şekilde olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Dilsiz kavalın tanımı ve tarihi ile ilgili bilgilerin eğitimin başında verilmesi gerektiği fikrine varılmıştır.

4. Dördüncü alt probleme yönelik sonuç:

Güzel sanatlar liselerinde Dilsiz kaval eğitimine yönelik bir programın olmaması, müzik eğitimi alan bir lise öğrencisinin bu çalgıyı ikinci planda olan bir çalgı olarak görmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca çalgının gelişimi açısından olumsuz bir sonuç ortaya çıkardığı görüşüne varılmıştır.

5. Beşinci alt probleme yönelik sonuç:

Oturuş, tutuş ve üfleme pozisyonlarının kaval icrasında ilk konular arasında yer aldığı, oturmuş pozisyonu düz bir zeminde, vücudun dik, sırtın herhangi bir yere yaslanmayacak biçimde olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Üfleme pozisyonunun ise çalışma içerisinde uzman görüşmeleri ile elde edilen kurallar çerçevesinde uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

6. Altıncı alt probleme yönelik sonuç:

Öğrencilerin bir kısmının bu çalgıyı sadece bir çalgı çalabilmek adına seçtiği ve daha sonra yeterli çabayı göstermedikleri için bazı problemlerin ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

7. Yedinci alt probleme yönelik sonuç:

Temel sorunlardan bir diğeri ise çalgıya çalışma süresidir. Birçok uzman ile yapılan görüşmede herhangi bir çalgıyı öğrenirken, kesin bir süre sınırlaması yapılmayacağı ama yine de sınırlama getirilmesi gerekirse günlük olarak minimum 3 ile 4 saat arasında olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

8. Sekizinci alt probleme yönelik sonuç:

Aile ve sosyal yaşam, fiziki yetersizlikler, yetersiz çalgıya sahip olma, programlı çalışmama, ders devamsızlığı ve eğitmeninden öğrendiğinden

farklı olarak yanlış bir şekilde çalışması gibi durumların öğrenmeye engel olabileceği sonucuna varılmıştır.

9. Dokuzuncu alt probleme yönelik sonuç:

Kavalda baraj eserlerinin olmadığı fakat seviyeye yönelik verilecek eserlerin mevcut olduğu sonucuna varılmıştır. Bu eserlerin henüz yeterli derecede metodlaştırılmadığı sonucuna da varılmıştır.

5.2. Öneriler

1. Birinci alt probleme yönelik öneri:

Araştırmalarda ortalama beş farklı kaval ölçülerine rastlanmıştır. Dilsiz kavalda standardı yakalamak adına bu ölçü sayılarının minimum sayıya düşürülmesi için gerekli çalışmalar yapılması önerilmektedir.

2. İkinci alt probleme yönelik öneri:

Dilsiz kaval eğitimini daha verimli bir sonuç vermesi için en az orta öğretimde bu eğitime başlanması önerilmektedir.

3. Üçüncü alt probleme yönelik öneri:

Kaval eğitim sürecinin daha verimli olabilmesi için uzmanlar tarafından belirlenmiş sıralamaya dayalı program uygulanarak ilerlemesi gerektiği önerilmektedir.

4. Dördüncü alt probleme yönelik öneri:

Dilsiz kaval eğitiminin yaygınlaşması adına Güzel sanatlar liseleri eğitim programlarında, kaval eğitimi programının yer alması için gerekli çalışmalar yapılması önerilmektedir.

5. Beşinci alt probleme yönelik öneri:

Kaval eğitiminde oturuş, tutuş ve üfleşte belli bir standardı yakalamak için olabildiğince belirlenmiş kurallar çerçevesinde öğretilmesi gerektiği önerilmektedir. Ayrıca Kavalı üflerken dudakta 4/3 oranında sabitlenecek şekilde üflenmesi gerektiği önerilmektedir.

6. Altıncı alt probleme yönelik öneri:

Eğitimde problemlerin yaşanmaması için dilsiz kaval seçecek öğrenciler bu çalgı hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirilmeli.

7. Yedinci alt probleme yönelik öneri:

Çalgı icrasında ilerleme kaydedebilmek için günlük minimum 3 ile 4 saat arası çalışılması önerilmektedir.

8. Sekizinci alt probleme yönelik öneri:

Çalgıyı çalan öğrenci aile ve çevredeki insanlar tarafından desteklenmeli ayrıca yeterli olabilecek kaliteli bir çalgı ile başlaması önerilmektedir.

9. Dokuzuncu alt probleme yönelik öneri:

Dilsiz kavalda öğrenci seviyelerine göre belirli eser repertuvarının oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Açın, Cafer,(1994). **Enstrüman Bilimi (Organoloji)**, Yenidoğan Basımevi, İstanbul.

Akdemir, Kemal, (2006). Dört yıllık müzik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında ve konservatuarlarda dilsiz çoban kavalı çalma teknikleri ve eğitim müfredatı, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Atasoy, M. Ulaş. (2013). **Ülkemizde Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Geleneksel Nefesli Çalgılarımızdan Kaval'ın Yeri ve Önemi**, Erciyes İletişim Dergisi.

Aydın, Aytunç, (2015). Türkiye’de dilsiz kaval için yapılmış metodolojik çalışmalar üzerine bir inceleme, Yüksek lisans tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.

Çelik, S. www.dilsizkaval.org/tur/ (Erişim Tarihi: 21. 06. 2018).

Emnalar, Dr. Atınç, (1998). Tüm yönleriyle halk müziği ve nazariyatı, Ege Üniversitesi basımevi, İzmir

Gürel, K.S. www.kemalsahir.com/kaval.php (Erişim Tarihi: 23. 06. 2018)

Kurt, B. (2018, 23 Temmuz). **Ali Bedel ile Dilsiz kaval eğitimi ile ilgili söyleşi ve röportaj**, Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuarı.

Kurt, B. (2018, 25 Temmuz). **Fahri Çepik ile Dilsiz kaval eğitimi ile ilgili söyleşi ve yazılı bilgi**, Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı ve Elektronik posta yoluyla.

Kurt, B. (2018, 16-18 Temmuz), **Fedai Tekşahin ile dilsiz kaval eğitimiyle ilgili yazışma**, Elektronik posta yolu ile

Kurt, B. (2018, 23 Temmuz). **Prof. Dr. Cengiz Şengül ile Dilsiz kaval eğitimi ile ilgili söyleşi ve röportaj**, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar fakültesi müzik bölümü.

Kurt, B. (2018, 18-21 Temmuz). **Mustafa Eke ile Diliz kaval eğitimiyle ilgili görüşme**, Kültür Turizm Bakanlığı Dilsiz kaval sanatçısı.

Kurt, B. (2018, 16-18 Temmuz). **Barış Yaşayanca ile Dilsiz kaval eğitimiyle ilgili yazışma**, Elektronik posta yoluyla.

Kurt, B. (2018, 13-19 Temmuz). **Dr. Serdar Kastelli ile dilsiz kaval eğitimi ile ilgili yazışma**, Elektronik posta yoluyla.

Ögel, Bahaeddin, (1987). **Türk Kültürüne Giriş**, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Picken, Laurence. (1975). **Folk Musical Instruments of Turkey Oxford University press**, (Aktaran, YURTÇU, Cihan).

Tarlabaşı, Burhan, (1990). **Orta Öğretim İçin Kaval Metodu**, AFA, İstanbul: AFA Yayıncılık.

Tarlabaşı, Burhan, (1983). **Öz Çalgımız Kaval**, Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri, İstanbul.

Tekşahin, Fedai, (2011). **Dilsiz Kaval Metodu**, Nilmer Ofset & Matbaacılık, İzmir.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Müzik Dairesi Başkanlığı, **THM Oyun Havaları Repertuarı**, Türk Halk Müziği Yayınları.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Müzik Dairesi Başkanlığı, **THM Kırık Havalar Repertuarı**, Türk Halk Müziği Yayınları.

Yurtçu, Cihan, (2006). **Bir Performans Aracı Olarak Kaval ve Teknik Gelişimi, Sanatta Yeterlilik Tezi**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Fedai Tekşahin'e Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri	22
Tablo 2. Cafer Açın'a Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri	22
Tablo 3. Kemal Akdemir'e Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri	23
Tablo 4. Sinan Çelik'e Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri	23
Tablo 5. Cihan Yurtçu'ya Göre Dilsiz Kavalın Boy ve İç Çap Ölçüleri	23
Tablo 6. Birinci pozisyon için ses tablosu	38
Tablo 7. ikinci pozisyon ses tablosu	40
Tablo 8. Günlük Kaval Çalışma Çizelgesi	53

RESİMLER DİZİNİ

Resim

Sayfa

Resim 2.1. 2008 Yılında Almanya'da yapılan kazı çalışmalarında bulunan Çalgı	7
Resim 2.2. Mısır freski, M.Ö. 1115-1085, Londra British Museum.....	8
Resim 2.3. Kadın flütçü Mısır freski, M.Ö. 1115-1085 Londra British Museum	9
Resim 2.4. Yunan şarap testisi, M.Ö. 410 Taranto Müzesi	10
Resim 2.5. Kilkiks ayrıntısı Madrid Arkeoloji Müzesi	10
Resim 2.6. Hitit kabartması M.Ö. 700 Anadolu Medeniyetleri Müzesi	11
Resim 2.7. Hitit kabartması, M.Ö. 700, Anadolu Medeniyetler Müzesi	12
Resim 2.8. Düz kesik ve çapraz kesik dilli kaval.....	14
Resim 4.1. Dizlerin profilden ve cepheden görünümü	28
Resim 4.2. Oturuş pozisyonu	29
Resim 4.3. Baş pozisyonu (cepheden görünüm).....	30
Resim 4.4. Kavalın vücuda açısı (Profilden)	31
Resim 4.5. Kavalın vücuda açısı (Cepheden)	32
Resim 4.6. Dirseklerin vücuda açısı.....	33
Resim 4.7. Dudak hava boşluğu.....	36

Resim 4.8. Boş üfleme (Birinci parmak açık).....	42
Resim 4.9. Birinci parmak kapalı.....	43
Resim 4.10. İkinci parmak kapalı	44
Resim 4.11. Üçüncü parmak kapalı	45
Resim 4.12. Dördüncü parmak kapalı.....	46
Resim 4.13. Beşinci parmak kapalı.....	47
Resim 4.14. Altıncı parmak kapalı.....	48
Resim 4.15. Yedinci parmak kapalı	49
Resim 4.21. Sekizinci parmak kapalı	50

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil

Sayfa

Şekil 1. Çemberde dudakların kavradığı alan	35
---	----

ALİŞTIRMALAR DİZİNİ

Alıştırma

Sayfa

Alıştırma 1. Re uzun ses çalışması.....	56
Alıştırma 2. Do-Re uzun ses çalışması	57
Alıştırma 3. Si-Re Uzun ses çalışması	58
Alıştırma 4. La-Re arası uzun ses çalışması.....	59
Alıştırma 5. Üçüncü dudak kademesi mi-fa-sol-la uzun ses çalışması.....	60
Alıştırma 6. Üçlü ses atlamalı çalışma.....	61
Alıştırma 7. Dörtlü ses atlamalı çalışma	62
Alıştırma 8. Beşli ses atlamalı çalışma	63
Alıştırma 9. Kondisyon çalışması	64
Alıştırma 10. Kürdi çalışma	65
Alıştırma 11. Hicaz makamında çalışma	66
Alıştırma 12. Kondisyon Çalışması	67
Alıştırma 13. Üçüncü kademe La-si-do ses çalışması	68

Alıştırma 14. Bağlı çalma için yapılabilecek çalışma.....	69
---	----

ÖRNEK ESERLER DİZİNİ

Örnek eser	Sayfa
Örnek eser 1 Ellik.....	70
Örnek eser 2 Memal	71
Örnek eser 3. Çeçen Kızı	72
Örnek eser 4. Kıyılı Halayı	73
Örnek eser 5. Azeri Oyun Havası	74
Örnek eser 6. Karşılama	75
Örnek eser 7. Temir Ağa.....	76
Örnek eser 8. Kozova Halayı	77
Örnek eser 9. Ali Gavak Kesiyor	78
Örnek eser 10. Eskişehir Zeybeği	79
Örnek eser 11. Sivas Oyun Havası.....	80
Örnek eser 12. Kabartan Zeybeği.....	81
Örnek eser 13. Bar Havası	82
Örnek eser 14. Toplu Kaytarma	83
Örnek eser 15. Tek Kapıdan Çıktım	84

EKLER

Ek1

Aşağıdaki sorular görüşmeler ve yazışmalar sırasında hazırlanan konu ile ilgili uzmanlara yönetilmiş sorulardır.

1. Dilsiz Kaval eğitimine hangi yaşlarda başlanmalıdır.
 - 12-13 yaşları uygun görünürse, bireyin fiziksel şartları ne kadar elverişli olur.
 - 12-13 yaşlarında başlanması uygun ise nasıl bir yol izlenmeli, yönlendirme nasıl yapılmalıdır.
2. Bir uzman olarak kaval eğitimine yeni başlayan bir öğrencinin eğitim ve buna paralel olarak gelişim sürecinden biraz bahseder misiniz?
 - İlk olarak nasıl bir program ile başlamalı.
 - Ses çıkarma çalışması yapılmadan önce temel bilgileri kazanması için öğrenciye ne tür bilgiler aktarırsınız.
3. Kaval eğitimi süresince öğrenciyle karşılaştığınız problemler ve çözümlerden bahseder misiniz?
 - Yeterli çalışmama problemi varsa ne tür bir yönlendirme yapılmalıdır.
4. Öğrenciye günlük kaç saat ders çalışmayı öneriyorsunuz? Bu konuda bir süre tanımlamanız var mı?
 - Bir süre tanımlaması yapmak verimi ne derece arttırabilir veya arttırmaya yardımcı olabilir mi?
 - Günlük minimum 3-5 saat düzenli çalışma yeterli olabilir mi?
5. Kaval eğitimi sırasında en önemli problemlerden biri olan nefes yetmeme problemi ile ilgili olarak öğrencilerinize ne tür çözümler öneriyor ve yönlendirmeler yapıyorsunuz?
6. Kaval eğitimi, öğrencinin öğrenme ve gelişim sürecini yavaşlatacak etkenler nelerdir?
 - Aile, sosyal yaşam, maddi durum, parmak ve dudak yapısı vb. etkenler bu süreçte etkili midir?
7. Dilsiz kavalda oturuş, tutuş ve üfleme pozisyonlarının herkese sabit açılarla uygulanmasını doğru buluyor musunuz?

- Kişilerin fiziksel yapılarının farklı olması bu standart açıların verimli olmayacağını ortaya çıkarmaz mı?
- Kavalın iç çapının geniş veya dar olması icracıyı ne derecede etkilemektedir? Dudak yapısına göre iç çapları yaptırmak çözüm olabilir mi?

8. Kaval eğitiminde kullanılan etütler nasıl olmalıdır?

- Ne tür etütler kullanmaktasınız?
- Makamsal içerikli etütler kullanıyor musunuz? Eğer kullanıyorsanız bunun öğrenci üzerinde bir etki sağlayacağını düşünüyor musunuz?
- Tüm eğitim veren kurumlarda ortak bir etüt repertuarı olmalı mıdır?

9. Öğrenciye verdiğiniz belli bir eser repertuarı var mıdır?

- Eserleri neye göre belirliyorsunuz?
- Verilen eserler sadece türküleri mi kapsamaktadır?
- Dilsiz kavala yönelik ortak bir eser repertuarı olmalı mıdır?

9. Konuyu toparlamaya çalışırsak son olarak neler söylemek istersiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Bayram KURT
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri :1992/ VAN
Telefon :05433917578
Faks : -
E-mail :bayrmkurt@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	: Geleneksel Türk Müziği ASD	2019
Lisans	Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	2016

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2016-2017	Van Yüzüncü yıl Üniversitesi	Part time öğretim elemanı
2018	Gaziantep Üniversitesi	Part time öğretim elemanı

Yabancı Dil

53.75

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

Türkiye’de Kaval İcracılarının Dilsiz Kaval Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 88 sayfalık kısmına ilişkin, 07/02/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8 (Sekiz) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

07.02.2019

Bayram KURT

Adı Soyadı: Bayram KURT

Öğrenci No: 169204010

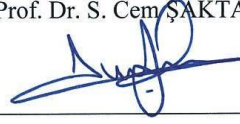
Anabilim Dalı: Geleneksel Türk Müziği Anabilim Dalı

Programı: Tezli

Statüsü: Y. Lisans ☒ Doktora ☐

DANIŞMAN

Prof. Dr. S. Cem ŞAKTANLI

ENSTİTÜ ONAY

Doç. Dr. Bern KOCALAR
Sos. Bil. Enst. Müdürü

